Poštni urad 9020 Celovec — Verlagspostamt 9020 Klagenfurt Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt Posamezni izvod 3 šil., mesečna naročnina 12 šilingov P. b. b.

SLOVENSKI vestnik

Letnik XXXI. Celovec, petek, 28. maj 1976 Štev. 22 (1763)

Odstop od preštevanja

bi konstruktivno prispeval k rešitvi odprtih vprašanj

Koroški Slovenci ne moremo sodelovati na proslavi ki nas hoče izključiti že iz same zgodovine

Po volji tistih, ki bi hoteli koroške Slovence zbrisati ne le iz današnje koroške stvarnosti, marveč tudi že iz same zgodovine, praznuje Koroška letos svojo „tisočletnico". Osrednja proslava v okviru tega praznovanja naj bi bil „Koroški dan" dne 26. junija. Prireditve se bodo baje udeležili najvišji predstavniki Avstrije z zveznim predsednikom dr. Kirchschlägerjem na čelu. Na prireditev je deželni glavar Wagner povabil tudi osrednji organizaciji koroških Slovencev, ki pa sta po temeljiti presoji položaja in oceni vzrokov svojo udeležbo odklonili.

Svojo tozadevno odločitev sta Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev sporočila deželnemu glavarju v skupnem pismu z ne 20. maja 1976, v katerem je rečeno:

Podpisani osrednji organizaciji koroških Slovencev sta na ločenih sejah svojih odborov razpravljali o Vašem vabilu za udeležbo na Koroškem dnevu ob priložnosti tisočletnega jubileja in sta prišli do enotnega zaključka, da se jubilejnih proslav ne moreta udeležiti.

Zlasti je zgodovina Koroške veliko starejša in naj bi očitno s to proslavo bil obstoj nekdanje slovanske kneževine izločen iz zgodovinske slike, kakor je prišlo to do izraza tudi v nekaterih predavanjih na zasedanju avstrijskih zgodovinarjev.

Po drugi strani koroški Slovenci spričo poskusov, da bi s pomočjo tako imenovanega ugotavljanja manjšine oziroma štetja posebne vrste revidirali člen 7 državne pogodbe in zožili pravice slovenske narodne skupnosti, nimajo nobenega vzroka sodelovati na proslavi, ki hoče koroške Slovence izključiti že iz same zgodovine.

Pozdravljamo Vašo odločitev, da ta Koroški dan ne proslavljate v smislu ali v obliki minulih jubilejnih proslav in da usmerite pogled predvsem na skupno bodočnost vseh Korošic in Koroščev ne glede na njihovo socialno ali etnično pripadnost, vendar pa vemo iz izkušenj, da pozitivne izjave odgovornih politikov ob takih priložnostih nimajo mesta v konceptih dejanskih organizatorjev takih proslav, kar najbolje dokazuje dejstvo, da so bili koroški Slovenci tudi tokrat prezrti pri načrtovanju proslave.

Osrednji organizaciji slovenske narodne skupnosti na Koroškem sta mnenja, da bi bil, v kolikor je želja po mirnem sožitju dejansko iskrena, ta Koroški dan povod, da se odstopi od predvidenega štetja posebne vrste in se s tem konstruktivno prispeva k rešitvi odprtih vprašanj.

Koroški Slovenci bi videli v taki odločitvi „priznavanje k nadaljnjemu sodelovanju in sožitju v skupni Koroški preko vseh razlik v socialnem, političnem, svetovnonazornem ali etničnem pogledu", kar bi lahko prispevalo, da bi osrednji organizaciji preverili svojo odločitev glede sodelovanja na Koroškem dnevu.

Tako sta osrednji organizaciji koroških Slovencev s čutom odgovornosti jasno povedali, kako si zamišljata sodelovanje in sožitje v skupni domovini in kako naj bi izgledal konstruktivni pristop k reševanju odprtih vprašanj. Na žalost pa na nasprotni strani take iskrene pripravljenosti očitno ni. Kajti ne da bi z eno samo besedo zavzel stališče k utemeljenim argumentom obeh organizacij, deželni glavar Wagner le „z začudenjem" ugotavlja, da je vodstvo Slovencev „znova zavrnilo ponujeno roko". In vodstvu koroških Slovencev celo očita, da mu očitno ni na tem, da bi tudi s svoje strani prispeval k izboljšanju ozračja v deželi.

Ob takšni govorici najbolj odgovornega predstavnika dežele je pač treba jasno in odločno povedati, da je samo dokaz popolnega pomanjkanja iskrene pripravljenosti za medsebojno zbližanje in konstruktivno sodelovanje, če večina manjšini brezobzirno vsiljuje svoje diktate in ji poleg tega še očita, da ravna neodgovorno, če se v skrbi za svoj obstoj takim diktatom upre. S tem si uradna Koroška in večinski narod izstavljata zelo slabo spričevalo svoje demokratične zrelosti: saj demokracija vendar ne pomeni uveljavljanje sile močnejšega nad šibkejšim, marveč enakopravno in enakovredno iskanje skupnih rešitev.

Podpora boju za izpolnitev člena sedem

V ponedeljek 31. maja 1976 bo na Dunaju pred uradom zveznega kanclerja demonstracija, ki ima namen, da podpre poleg drugih narodnostnih skupin tudi nas koroške Slovence v našem boju za dosledno izpolnitev sedmega člena avstrijske državne pogodbe in proti kakršnemukoli ugotavljaju manjšine. Kot organizatorji nastopajo Avstrijska visokošolska zveza, Avstrijsko odporniško gibanje, Hrvatski akademski klub in Klub slovenskih študentov na Dunaju.

Mednarodno pravni vidiki položaja manjšin v Avstriji

Danes je v Ljubljani posvetovanje o aktualnih vprašanjih slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji, ki sta ga pripravila Inštitut za narodnostna vprašanja iz Ljubljane ter Zavod za migracijo in narodnosti iz Zagreba. Namen posvetovanja je znanstveno preučiti predvsem vsebino osnutkov zakonskih predlogov o „ljudskem štetju posebne vrste" ter o „narodnostnih skupinah".

Oba zakonska osnutka, o katerih bo avstrijski parlament predvidoma razpravljal in sklepal že meseca julija, sta za nadaljnji razvoj položaja slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji izredno pomembna. Ljubljansko posvetovanje bo obravnavalo mednarodno pravne vidike položaja manjšin v Avstriji ter njihov dejanski položaj s posebnim ozirom na omenjene zakonske osnutke, ki jih manjšini ocenjujeta kot nadaljnji korak restriktivne in manjšinam nenaklonjene politike Avstrije.

Pobudo znanstvenih zavodov za današnje posvetovanje je podprla tudi republiška konferenca SZDL Slovenije ter poudarila, „da bo posvet omogočil objektivno seznaniti tudi mednarodno demokratično javnost s pravično borbo naših manjšin v Avstriji".

Zaostritev boja

za slovensko gledališče v Trstu

Stalno slovensko gledališče v Trstu se je — kakor smo v našem listu že poročali — zaradi nerazumevanja uradnih italijanskih dejavnikov in neizpolnjevanja obveznosti do slovenske narodne skupnosti znašlo v tako težavnem položaju, da je moralo prav v svoji jubilejni sezoni prekiniti z delom. Prejšnji teden se je položaj še zaostril in v tej situaciji se je kolektiv gledališča odločil za povsem nenavadno obliko boja: sprejel je sklep o zasedbi Kulturnega doma (kjer je sedež gledališča).

Z zasedbo Kulturnega doma je bitka za Stalno slovensko gledališče v Trstu prešla v novo, ostrejšo fazo, s katero želi kolektiv podpreti vodstvo gledališča v naporih za ureditev vseh odprtih vprašanj tekoče sezone in zagotovitev nemotenega dela v novi sezoni, ki je v zvezi s priznanjem ustreznega statusa za gledališče slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

V tej fazi boja za svoje gledališče je slovenska narodnostna skupnost deležna široke solidarnosti tudi med večinskim italijanskim narodom. Številne kulturne ustanove, sindikati in druge organizacije so kolektivu slovenskega gledališča zagotovili podporo v njegovem prizadevanju. Uradne dejavnike so opozorili na pomembnost, kulturne, umetniške in socialne funkcije gledališča, ki v tej sezoni praznuje tridesetletnico nepretrganega delovanja, pa tudi na nezamenljivo vlogo posredovanja različnim kulturnim stvarnostim, ki so prisotne v tržaškem mestu in v deželi Furlaniji-Julijski krajini — „vlogo, ki ji ni namenjeno samo kulturno plemenitenje slovenske narodnostne skupnosti, ampak vsega italijanskega življa".

Med drugimi je zasedeni Kulturni dom obiskala tudi delegacija Slovenske kulturno gospodarske zveze. Kolektivu Stalnega slovenskega gledališča je izrekla solidarnost in poudarila potrebo, da se v tem odločilnem trenutku doslednega boja za odstranitev vseh vzrokov, ki so privedli gledališče v kritično stanje, ter za dokončno ureditev njegovega statusa solidarno strnejo vsi dejavniki slovenske narodnostne skupnosti skupaj z italijanskimi demokratičnimi silami. „Kot v preteklosti bo SKGZ tudi sedaj zastavila vse svoje moči, da bo ta naša najvidnejša kulturna ustanova lahko nadaljevala z ustvarjalnim delom in se nemoteno razvijala."

Stalnemu slovenskemu gledališču v Trstu in preko njega slovenski narodnostni skupnosti v Italiji tudi koroški Slovenci izrekamo bratsko solidarnost v želji, da bi dosegli čim prej in čim več uspehov v boju za svoje gledališče in sploh za svoje pravice in vsestransko enakopravnost.

Ob vztrajanju na ugotavljanju

ne more priti do rešitve, ki bi bila manjšinam naklonjena

Kakor smo kratko že poročali v zadnji številki našega lista, je zvezna vlada prejšnji teden na seji ministrskega sveta odobrila osnutek tako imenovanega zakona o narodnostnih skupinah ter ga posredovala parlamentu v nadaljnje obravnavanje in sklepanje. Sedanji osnutek se razlikuje od prejšnjega v toliko, da so bili v stvarnih vprašanjih upoštevani nekateri rezultati, doseženi na zadnjih pogovorih med skupino ekspertov in predstavniki obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev. Toda v načelnem in najvažnejšem vprašanju je šla vlada tudi zdaj povsem mimo utemeljenih argumentov in upravičenih pomislekov prizadete manjšine: slej ko prej vztraja na tem, da je pogoj za reševanje odprtih vprašanj ugotavljanje oziroma preštevanje manjšine in da bo uresničevanje pravic in s tem izpolnitev člena 7 omejeno na tiste kraje, kjer se bo 25 odstotkov odnosno „približno četrtina" prebivalcev priznala k manjšini.

V tem smislu je pododbor ustavnega odbora parlamenta minuli teden obravnaval predvideno novelizacijo zakona o ljudskih štetjih in prišel do soglasnega zaključka, da se za posebno štetje manjšin ustvarijo kar tri različne možnosti:

- *redno ljudsko štetje, ki se izvaja vsakih deset let in bo naslednje izvedeno leta 1981;*
- *izredno ljudsko štetje, ki ga imenujejo tudi „posebno" ali „jezikovno štetje" in ki bi bilo v najboljšem primeru izvedljivo šele prihodnje leto;*
- *„jezikovno štetje" v okviru statističnega ugotavljanja stanja prebivalstva (Personenstandserhebung), ki ga izvedejo vsaka tri leta in je prihodnje na vrsti 10. oktobra letos.*

Zdaj je torej tudi parlamentarni pododbor — kakor poprej že vrhovi treh v parlamentu in koroškem deželnem zboru zastopanih strank in potem zvezna vlada — dosegel „odločen napredek". Tako vsaj so člani odbora v prvih izjavah ocenili novo uskladitev stališč v zvezi s štetjem manjšin, ne da bi se zamislili ob stališču, ki so ga k temu odločilnemu vprašanju le nekaj dni prej slišali iz ust predstavnikov koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov. Nasprotno: argumente neposredno prizadetih so pustili ob strani ter upoštevali edinole mnenje tistih, v katerih imenu je Heimatdienst zagrozil, da se bo spet poslužil „demokratičnih sredstev boja" (menda je med taka sredstva sodilo tudi vandalsko podiranje uradnih dvojezičnih napisov leta 1972), če se zakonodajalec ne bi uklonil njegovim zahtevam.

V ponedeljek 31. maja se bodo na Dunaju nadaljevali pogovori med skupino ekspertov in predstavniki koroških Slovencev o „pragmatičnem reševanju" odprtih vprašanj. Ali bo po tej poti res uspelo doseči kakšen napredek? To bo brez dvoma pokazala šele bodočnost. Vsekakor je predsednik koroške FPÖ dr. Ferrari že zelo odločno povedal, da njegova stranka na noben način ne bo pristala na pragmatično rešitev, marveč pride zanjo kot podlaga za rešitev v poštev edinole tajno ugotavljanje; „o teh vprašanjih ne more biti in tudi ne bo nobenega kompromisa". In tudi v vrstah ÖVP je slišati glasove, ki odklanjajo pragmatično reševanje ter se zavzemajo za „načelno, politično rešitev".

Za eno in drugo obliko reševanja pa je nedvomno najbolj potrebno, da se najprej spremeni sploh odnos do manjšinskega vprašanja, kajti ne more priti do rešitve, ki bi bila manjšinam naklonjena, dokler odgovorni ne bodo končno in brezpogojno opustili zamisel ugotavljanja manjšine v eni ali drugi obliki.

DEMOKRACIJA IN PRAVICA PO AVSTRIJSKO:

Policija ščiti nacistične izzivače in preganja protifašistične študente

Dogodki, ki so spremljali protislovensko izzivanje prejšnji teden na dunajski univerzi, so spet enkrat v vsej grozovitosti opozorili na razmere v današnji Avstriji, kjer več kot 30 let po zmagi nad fašizmom in 20 let po podpisu državne pogodbe — ki Avstriji med drugim nalaga tudi obveznosti glede izruvanja nacizma in prepovedi neonacistične dejavnosti — desničarski skrajneži in njihovi nacistični zavezniki lahko nemoteno in celo pod policijsko zaščito razvijajo svojo dejavnost, medtem ko varnostni organi brutalno preganjajo protifašistične in napredne sile. Avstrija se tako v letu 1976 predstavlja kot tista država, ki jo že spet lahko smatramo za leglo fašizma.

Že zadnjič smo kratko poročali, da so FPÖ-jevski študenti priredili na dunajski univerzi predavanje, kjer jim je poslanec Scrinzi govoril o manjšinskem vprašanju in posebej o ugotavljanju manjšine. Vendar pa je bilo predavanje — kakor je pokazal nadaljnji potek dogodkov — le pretveza, kajti organizatorjem je očitno šlo za to, da priredijo očitno protislovensko hujskaško demonstracijo. Le tako je mogoče razumeti, da so prišli „poslušalci" oboroženi s čeladami, palicami in raznimi drugimi rekviziti poklicnih pretepačev; svobodnjaškim študentom so se „bratsko" priključili znani in že večkrat v pretepih „preizkušeni" člani zloglasne NDP, pristaši tako imenovane „Akcije nove desnice" (ki se odkrito priznava k načelom fašizma) in sorodnih skupin. In po zaslugi rektorja dunajske univerze (ki je znan po svoji SS-ovski preteklosti!) je ta druščina dobila potem še okrepitev s strani varnostnih organov, ki so skupaj s fašističnimi razgrajači z brutalno silo pregnali z univerze napredne demokratične študente.

Prvič po drugi svetovni vojni se je zgodilo, da je policija „intervenirala" na dunajski univerzi, pa še to na način, ki je v demokratični avstrijski javnosti izzval splošno ogorčenje. Številne demokratične študentske organizacije — od osrednje visokošolske zveze preko socialističnih in krščanskih do komunističnih študentov — odločno protestirajo, ker je policija ščitila „desničarske ekstremiste in neonaciste"; pozivajo poslanca Scrinzija, naj odloži svoj mandat, ker je — kakor je izjavil predsedniku ÖSU (Österreichische Studentenunion) Karasek — „za ljudskega zastopnika republike Avstrije povsem nesprejemljivo imeti predavanje pod zaščito policiji znanih, težko oboroženih neonacistov"; zahtevajo odstop rektorja Seitelbergerja, ker je — kakor poudarja VSSTÖ (zveza socialističnih visokošolcev Avstrije) — „na brezprimeren način v prostorih dunajske univerze dovolil brutalni nastop policije proti zborovanju za slovensko manjšino, ki ga je sam dovolil". Pri tem VSSTÖ poudarja, da udeleženci protidemonstracije niso želeli nasilnega spopada z nemškimi nacionalisti ali s policijo, vendar so bili proti njihovi volji izgnani iz univerze. In zveza socialističnih visokošolcev še navaja, da je protislovensko zborovanje „stražilo 100 težko oboroženih mladih nacistov z verigami, uniformami in ovčarskimi psi".

Ravno zaradi svoje protifašistične usmeritve in zaradi pogumnega nastopa v zaščito demokracije pa je VSSTÖ padla v nemilost pri socialistični stranki, kakor se je pred leti podobno zgodilo organizaciji koroških socialističnih srednješolcev (VSM). Današnje vodstvo „socialistične" stranke očitno ne trpi, da bi ga kdo opozarjal na njegovo nesocialistično politiko in še zlasti odkrival njegove povezave z osebnostmi, ki so obremenjene z nacistično preteklostjo. Ravno te povezave pa so že tako na gosto spletene, da pravzaprav niti ne začudi dejstvo, da na zahtevo nekdanjega SS-ovca Seitelbergerja izzivalno prireditev starih in novih nacistov zaščiti policija, ki je podrejena notranjemu ministru, kateri je bil po pisanju celovške Volkszeitung oficir SS in ki se je zaradi neonacistične dejavnosti moral še po vojni zagovarjati pred sodiščem.

Treba je ugotoviti, da je tudi ta primer — poleg neštetih drugih — zelo zgovoren in prepričljiv dokaz, kako je v Avstriji v nasprotju s tozadevnimi določili državne pogodbe še danes zakoreninjen nacizem — v posmeh vsem ogromnim žrtvam, ki so jih avstrijsko ljudstvo in številni svobodoljubni narodi doprinesli v borbi proti fašizmu!

Široka solidarnost

v boju proti pojavom neonacizma

Kakor smo v našem listu že poročali, so razne skupine desničarskih skrajnežev in neonacistov pripravljale v Gradcu vrsto velikonemških in nacistično pobarvanih provokacij. Pod pritiskom demokratične javnosti so se oblasti po dolgem obotavljanju končno le odločile, da so nekaj teh prireditev prepovedale, glavne akterje pa razpustile.

Toda našli so se novi organizatorji stare provokacije pod naslovom „1000 let nemške Ostmarke", ki jo pripravljajo v okviru „Štajerske pomladi". Proti tem poskusom so se demokratične sile združile v posebnem akcijskem komiteju, ki povezuje organizacije in posameznike različnih političnih in svetovnonazorskih taborov ter nadaljuje boj proti izzivanjem neonacističnih in velikonemških krogov.

Graškemu komiteju je zagotovil svojo podporo tudi celovški Solidarnostni komite za pravice koroških Slovencev. Izrazil je solidarnost s cilji in z dejavnostjo graškega akcijskega komiteja ter se pridružil njegovi zahtevi po takojšnji prepovedi neonacistične provokacije z imenom „1000 let nemške Ostmarke". Hkrati se je celovški solidarnostni komite zavzel za nadaljnje sodelovanje z graškim akcijskim komitejem tako v boju proti neonacizmu kot tudi pri poglabljanju solidarnosti s koroškimi Slovenci.

Protestno pismo, ki ga je sklenil v podporo graškemu akcijskemu komiteju, je celovški solidarnostni komite poslal tudi uradu zveznega kanclerja in drugim vladnim forumom. Prezidij urada zveznega kanclerja je prejem že potrdil in sporočil, da je zvezni kancler člane zvezne vlade seznanil z vsebino pisma na seji ministrskega sveta dne 18. maja 1976.

Kačurski boj za napredek

SE NADALJUJE ŠE DANES

Ko smo v minulih dneh v najnovejšem slovenskem filmu „Idealist" spremljali Martina Kačurja na njegovi življenjski poti in spoznavali njegov boj za napredek, smo morali ugotoviti, da se je od tistih časov sicer marsikaj spremenilo, da pa se kačurski boj pravzaprav nadaljuje še danes. Tako za družbeni napredek sploh, kakor še posebej tudi za boljše, pravičnejše odnose med obema narodoma v naši ožji domovini.

Gotovo danes nista več župnik in župan tista vsemogoča predstavnika vladajočih, ki samovoljno odločata, kaj smo biti in kaj ne. Danes to vlogo igrajo drugi dejavniki, posebej še v našem vprašanju. Spomnimo se na primer dogodkov leta 1972: peščica nemških nacionalistov je rekla, da na Koroškem ne sme biti dvojezičnih napisov; in napisi so padali eden za drugim in z njimi so bila v blato potoptana načela, na katerih je zgrajena Avstrija kot pravna in demokratična država.

Takrat smo spoznali tudi usodo nekaterih današnjih koroških Kačurjev. Posamezni pripadniki večinskega naroda so se postavili na stran Slovencev, z besedo in dejanjem so se zavzeli za njihove pravice. Doživeli so zasmeh, grožnje, sramotenje, izzivanje in razne druge oblike brezobzirnega duhovnega nasilja. Mnogi so resignirali.

Podobno se dogaja v zvezi s solidarnostnim gibanjem proti ugotavljanju manjšine in za pravice koroških Slovencev, celo v zvezi s sinodalno akcijo „skupne Koroške". Waldstein, Mandl in drugi, ki so se zavzeli za to, da bi odnose med narodoma v deželi postavili na novo, sodobnejše temelje medsebojnega spoštovanja in enakopravnega sožitja, so se čez noč znašli v položaju Kačurjev, izpostavljeni strupenim napadom — ne le s strani KHD, tudi cerkvena oblast je pohitela in se distancirala od „zasebnega mnenja posameznikov".

V to nečastno inkvizitorsko gonjo so se vključili žal tudi tisti, ki bi po svojem imenu morali načela svobode in mednarodne solidarnosti razumeti drugače, širše. Že pred leti je SPÖ razpustila koroško organizacijo socialističnih srednješolcev (VSM) samo zato, ker so se njeni člani solidarizirali s koroškimi Slovenci v protestu proti zlorabi plebiscitne obletnice v velikonemško in neonacistične namene. Zdaj grozi podobna usoda avstrijski zvezi socialističnih visokošolcev (VSStÖ), ker se je skupaj z drugimi demokratičnimi študentskimi organizacijami udeležila protestne demonstracije proti velikonemško-neonacistični in protislovenski provokaciji na dunajski univerzi.

In tako bi lahko nadaljevali z naštevanjem primerov, ki kažejo, da se kačurski boj za napredek bije tudi še danes. V novih razmerah in proti drugačnim predstavnikom vladajočih, toda v bistvu kljub temu zelo podoben tistemu, ki ga je pred sto leti vodil Cankarjev Martin Kačur. Poskus ÖVP-jevskega lista, da bi solidarnostno gibanje diskreditiral s tem, da ga proglasi za komunistično akcijo, sodi prav tako v ta okvir kot pa oblastna gesta socialističnega deželnega glavarja, ki porine v suspektno vlogo „izvenparlamentarne opozicije" vsakogar, kdor se ne bi strinjal z diktatom ugotavljanja manjšine.

Toda kljub temu se število Kačurjev množi in krepi se njihov boj za napredek — tudi v odnosih med obema narodoma na Koroškem!

„Poznamo svojo pot"

Dan mladosti ob rojstnem dnevu predsednika Tita

Obletnico rojstva jugoslovanskega predsednika Tita 25. maja obhajajo v Jugoslaviji v znamenju Dneva mladosti. Tudi letos so bile za to priložnost po vsej Jugoslaviji prireditve in manifestacije, ki so smiselno dopolnile uradne čestitke, sporočene predsedniku Titu v imenu vseh narodov in narodnosti Jugoslavije.

Osrednja prireditev ob Dnevu mladosti je vsako leto na stadionu v Beogradu. Letošnja manifestacija je bila prirejena pod naslovom „Poznamo svojo pot", izvajali pa so jo fantje in dekleta iz vseh republik in pokrajin. V prvem delu — „Korenine" — je nastopila skupina mladincev iz Makedonije, ki je ob zvokih partizanskih pesmi prikazala razplamtevanje ljudskih vstaj ter herojske partizanske pohode in boje. Pripadniki armade so s svojo vajo „Ob maršalu Titu" pokazali pripravljenost braniti svobodo, njene pridobitve — bratstvo in enotnost. Mladinci s Kosova pa so v točki z naslovom „Zastave srca — mirno" razvili zastave, pod katerimi so se jugoslovanski narodi borili za svobodo, obnavljali domovino in danes gradijo samoupravni socializem.

Drugi tematski del prireditve mladih je prikazoval, kako je jugoslovanska mladina gradila in gradi poti bratstva in enotnosti, pri čemer se vedno zaveda svoje poti — Titove poti. Sodelovali so mladinci iz Srbije, Črne gore, Slovenije in Hrvaške. Sledilo je sporočilo „Mir svetu", ki je izražal pripadnost Jugoslavije politični neuvrščenosti. Fantje in dekleta iz Bosne in Hercegovine so izvajali ples s cvetjem, potem pa se je zgrnila povorka beograjskih otrok.

Najbolj slovesen trenutek velike prireditve mladih se je začel s skokom osmih padalcev, ki so ponazarjali šest republik in dve avtonomni pokrajini Jugoslavije. Iz pisanega šopka razigranih otroških obrazov in iz kroga padalcev pa je stopil 25-letni Milivoj Maričič, ki je v imenu mladine vseh delovnih ljudi Jugoslavije izročil predsedniku Titu štafeto s čestitkami in željami za rojstni dan.

Člen 7 je merilo

demokratične zrelosti Avstrije

Ob 21. obletnici podpisa avstrijske državne pogodbe je imel Klub slovenskih študentov na Dunaju minulo soboto posebno slovesnost, na kateri so opozorili, da neizpolnjeni člen 7 državne pogodbe ni le osrednje mesto v boju koroških Slovencev za narodnostno enakopravnost, marveč hkrati tudi preizkusni kamen demokratične zrelosti Avstrije.

Na prireditvi je govoril predsednik kluba Mirko Boročnik, ki je orisal zgodovino in nastanek člena 7. Pri tem je poudaril, da je člen 7 državne pogodbe grenko izbojevana magna charta narodnostne enakopravnosti in da lahko samo tisti, ki pozna zgodovino o tem, kako je nastal člen 7, razume vznemirjenost koroških Slovencev zaradi dogodkov v zadnjih letih na Koroškem. Posebej je opozoril na razvoj nacističnih idej in zločinov na Koroškem v preteklosti ter na težnje velikonemških nacionalistov danes, da bi po statistični poti uničili koroške Slovence. V tej zvezi je predsednik KSŠ poudaril, da je tristrankarski sporazum o „štetju posebne vrste" ter določilo, da bo postavitev dvojezičnih napisov odvisna od 25-odstotnega deleža manjšine na celotnem prebivalstvu, „najbolj brutalen poskus, ne le da bi območje, ki ga naseljuje slovenska manjšina, zožili in razkosali, temveč tudi, da bi koroškim Slovencem izpodkopali temelje njihovega obstoja".

V svojem govoru je predsednik Boročnik naglasil, da je že davno dobro znano, na katerem območju žive koroški Slovenci. Za to območje so vedele tudi zavezniške sile, ki so podpisale državno pogodbo. Zato — kakor je dejal govornik — popis posebne vrste in ugotavljanje odstotka „ne pomenita le neupoštevanje jasnih določil državne pogodbe in poskus, da bi to pogodbo revidirali, temveč tudi kršenje mednarodnopravnih načel, na katerih temelji neodvisna nevtralna Avstrija".

„Boj za manjšinske pravice — je naglasil predsednik KSŠ — je prispevek k boju proti reakciji in neonacizmu ter krepi položaj demokratičnih sil v Avstriji. Po svojem bistvu je to nadaljevanje boja slovenskih borcev za svobodo, ki so se bojevali proti Hitlerjevemu fašizmu na strani zavezniških sil in avstrijskih protifašistov in tako z velikimi žrtvami postavili temeljni kamen svobode in neodvisnosti Avstrije." Vendar pa uradna Avstrija tega prispevka noče priznati, je ugotovil govornik ter opozoril, da so predstavniki uradne politike zlasti na Koroškem zašli že povsem na nemškonacionalne pozicije. V tej zvezi je omenil, da se na Koroškem postavljajo spomeniki takim ljudem, kot je bil Steinacher (ki je bil član NSDAP in je sam izjavil, da se ni bojeval za avstrijsko Koroško, marveč za njeno velikonemško bodočnost!), nasprotno pa se vse doslej uradno še niso spomnili na primer tistih 13 slovenskih borcev za svobodo, ki so bili leta 1943 obglavljeni na Dunaju.

Udeleženci prireditve so sprejeli tudi resolucijo, v kateri so zvezno vlado pozvali, da nemudoma in v celoti izpolni člen 7, in sicer brez vsakega pogoja, zlasti brez slehernega ugotavljanja manjšine. To pa zvezno vlado hkrati tudi obvezuje, da prepreči sleherno proti pravicam manjšin naperjeno dejavnost, je rečeno v resoluciji, v kateri je posebej poudarjeno, da ne sme biti nobenih pogajanj s koroškim Heimatdienstom.

Klubu slovenskih študentov in preko njega koroškim Slovencenm so svojo solidarnost v boju za narodne pravice izrazili tudi Slovenci v Italiji, in sicer po pevskem zboru „Vesna" iz Trsta, ki je prireditev obogatil s svojim nastopom. S pestrim sporedom, ki je obsegal borbene in partizanske pesmi jugoslovanskih in drugih narodov, je zbor manifestiral mednarodno solidarnost v boju za enakopravno sožitje ljudi in narodov v svobodi in miru.

Nov program

KULTURNEGA SODELOVANJA MED AVSTRIJO IN JUGOSLAVIJO

Minulo soboto so na Dunaju parafirali nov program kulturnega sodelovanja med Avstrijo in Jugoslavijo za obdobje 1976—1979. Program predvideva širše povezovanje ustanov s področja kulturnega, prosvetnega in znanstvenega sodelovanja, izmenjavo umetniških razstav, stike kulturnih in javnih delavcev itd.

Prvič sta se obe državi sporazumeli o sodelovanju, ki naj bi poglabljalo veljavo materinščine ter kulture slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji, zlasti v šolah in predšolskih ustanovah. Govora je o učbenikih in učnih pripomočkih, o strokovnem izpopolnjevanju učiteljev in o izmenjavi strokovnih izkušenj pri dvojezičnem pouku.

Prav tako je predvideno, da bosta obe državi še letos podpisali sporazum o medsebojnem priznavanju diplom visokega šolstva.

Osporavana „tisočletnica“ Koroške

je burila duhove na kongresu zgodovinarjev

Posebne vrste „duhovni pričetek“ praznovanja tisočletnice Koroške je predstavljal 13. kongres avstrijskih zgodovinarjev, ki je bil prejšnji teden v Celovcu. Na zasedanju so nekateri koroški zgodovinarji branili svojo razlago koroške zgodovine. Seveda na zborovanju slovanske preteklosti Koroške niso povsem zamolčali; tudi koroški „dvorni“ zgodovinarji niso mogli mimo tega dejstva, sicer bi se preveč osmešili pred kritičnimi poslušalci, zlasti pa pred svojimi kolegi. Kajti izkazalo se je, da vedo o koroški zgodovini tudi drugi povedati svoje, da imajo svoje predstave — kljub Wutteju.

Segalo bi predaleč, če bi hoteli naštevati posamezne referate tega zborovanja; dokončna presoja pa bo sploh možna šele po objavi predavanj. Vrsta referatov se je bavila tudi s slovensko preteklostjo Koroške, s Karantanijo, ter s problemi druge polovice 19. stoletja, ko se je začel slovenski narodnopolitični preporod. Ugotovili so, da je do tedaj vladal na Koroškem mir; toda še ta „mir“ je bil relativen, kajti v dobi fevdalizma in absolutizma široke množice ljudstva niso nikoli upoštevali, gospoda je zatirala vse nižje sloje, omembe vrednega meščanstva pa Slovenci niso imeli. V čas po prvi svetovni vojni je segalo predavanje o načrtovani kulturni avtonomiji za koroške Slovence. Zapisniki o pogajanjih za tulturno avtonomijo bodo menda v kratkem objavljeni; tako vsaj je napovedal podpredsednik KHD dr. Valentin Einspieler. Sicer pa je gradivo znano tudi drugim avstrijskim zgodovinarjem.

Predstavniki koroškega zgodovinopisja so prišli v debati s svojimi kolegi iz drugih predelov Avstrije večkrat v neroden polažaj; za vsakega zgodovinarja nauki Martina Wutteja pač niso tako zelo „edino zveličavni“. Predvsem pa bi moral tisti, ki hvali Wutteja, povedati kaj tudi o njegovi politični vlogi za časa nacizma, nekaj o njegovi ideologiji in njegovem pisanju na primer leta 1943. Prav tako pa je treba omeniti, da se socialni, politični in gospodarski razvoj ni ustavil s smrtjo Jarnika: njegove ugotovitve o postopnem napredovanju nemškega jezika so gotovo imele veljavo za njegovo dobo. Danes pa potek zgodovine pojmujemo in razlagamo nekoliko drugače, ker so se razvile znanosti, kot sociologija, politologija, ki iščejo razlago za procese družbenenga razvoja predvsem v ekonomski odvisnosti nižjih slojev.

Predvsem pa so na zasedanju ponovno osporavali smisel in upravičenost letošnjega praznovanja „tisočletnice“ Koroške. Vendar pa bo neko sodbo o „sožitju“ in „miru“ med Slovenci in Nemci na Koroškem možno najti šele ob sodelovanju slovenskih zgodovinarjev na takih zasedanjih. Toda osnova takega sodelovanja ne morejo biti prikazni, kot na primer „Jezik in narodnost“ (Sprache und Volkstum) v knjigi Herberta Paschingerja, ki so jo delili udeležencem zasedanja — kakor takega sodelovanja predvsem ne morejo vzpodbuditi enostranske kritike in arogantni nastopi, kot jih tudi sicer zelo pogosto srečujemo pri obravnavanju manjšinske problematike in v odnosu do slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Vsekakor je bil celovški kongres avstrijskih zgodovinarjev po svoji vsebini in svojem poteku vzrok več, da koroški Slovenci ne moremo sodelovati pri proslavljanju takih jubilejev, kot je letošnja „tisočletnica“ Koroške.

Ob stoletnici rojstva

pesnika in borca Vladimirja Nazorja

V nedeljo bo minilo sto let od rojstva velikega hrvaškega pesnika, pisatelja, esejista in prevajalca Vladimirja Nazorja.

Kakor imamo Slovenci letos številne kulturne prireditve posvečene stoletnici rojstva Ivana Cankarja, tako tudi Hrvati na najrazličnejših ravneh obhajajo jubilej svojega velikega pesnika in borca. Na uradni ravni, namreč na svečani seji saborskih svetov, so stoletnico Nazorjevega rojstva slavili v navzočnosti predstavnikov najvišjih državnih oblasti ter kulturnega in javnega življenja SR Hrvatske.

Vladimir Nazor, ki je bil po poklicu šolnik, je svoje prve pesmi objavil že leta 1893 kot srednješolec. Potem so njegova dela izhajala skozi vse dolgo življenje, tako da bi bilo težko navesti vse, kar je napisal. Med najbolj znana dela sodijo „Slavenske legende“, ep „Živana“, zbirki „Lirika“ in „Intima“, nadalje „Partizanski dnevnik“, „Istrske povesti“ in „Veli Jože“. Poleg tega je Nazor napisal številne študije in eseje, prav tako pa je prevajal tudi iz tujih jezikov, predvsem iz angleščine, nemščine in italijanščine. Delež, ki ga je dal hrvaškemu slovstvu, je izredno velik.

Toda prav tako pomemben je tudi njegov delež v boju proti fašizmu. Kajti že leta 1942, čeprav star že 66 let in bolehen, je odšel Nazor skupno s hrvaškim pesnikom Ivanom Goranom Kovačičem v partizane. Leta 1943 je bil izbran za predsednika ZAVNOH (to je bilo podobno kot pri Slovencih SNOS najvišje telo nastajajoče nove oblasti), po osvoboditvi pa je bil izvoljen za predsednika prezidija sabora (skupščine) SR Hrvatske; na tem položaju je ostal vse do svoje smrti 19. junija 1949.

Tomšičeve nagrade

za najboljše novinarske dosežke

Ob obletnici smrti narodnega heroja Toneta Tomšiča, organizatorja partijskega in partizanskega tiska na Slovenskem, so tudi letos podelili tradicionaine Tomšičeve nagrade za najboljše novinarske dosežke, in sicer eno nagrado za življenjsko delo, tri Tomšičeve nagrade in 5 nagrad sklada Toneta Tomšiča.

Letošnjo Tomšičevo nagrado za življenjsko delo je prejel član uredništva Primorskega dnevnika v Trstu Albin Bubnič, ki je postal znan zlasti s svojim raziskovanjem zgodovine nacistične mučilnice Rižarne. Razkrinkal je krvnike Rižarne in njihove sodelavce ter je predvsem njegova zasluga, da je prišlo do nedavnega procesa proti glavnim krivcem, kakor je tudi njegova zasluga, da je bila Rižarna urejena kot narodni spomenik.

OB CANKARJEVEM JUBILEJU:

Film „Idealist“

navdušeno sprejet tudi na Koroškem

V praznovanje stoletnice rojstva Ivana Cankarja se vključujemo tudi koroški Slovenci. Po otvoritvi novega prostora celovške knjigarne „Naša knjiga“ s posebnim poudarkom na tem jubileju ter po recitatorski in odrski predstavitvi smo se s Cankarjem in njegovim izročilom srečali zdaj še v obliki najnovejšega slovenskega celovečernega barvnega filma „Idealist“, ki je bil posnet po Cankarjevem romanu „Martin Kačur“.

Koroška premiera filma v celovškem Volkskinu je bila velik kulturnoumetniški dogodek. Obiskovalci — med častnimi gosti so bili član predsedstva SZDL Slovenije Viktor Repič, sekretar Kulturne skupnosti Slovenije Miloš Poljanšek, jugoslovanski konzul v Celovcu Peter Zupančič, mestni svetnik König ter predstavniki narodnih in kulturnih organizacij koroških Slovencev — so navdušeno pozdravili nekatere ustvarjalce filma: režiserja Igorja Pretnarja ter igralce Radka Poliča, Mileno Zupančičevo in Dareta Ulago. Srečanje z nekaterimi od tistih, ki so jih pravkar gledali in doživljali na filmskem platnu, bo vsem ostalo v trajnem spominu.

Posebno navdušeno pa so gledalci sprejeli film „Idealist“; podobno je bilo potem v Št. Jakobu v Rožu in končno še na Čajni — okoli 1000 ljudi je videlo filmsko umetnino, ki je nastala na podlagi znamenitega „življenjepisa idealista“ velikega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja (katerega življenje in delo je bilo še posebej predstavljeno v kulturnem filmu „Ivan Cankar“, ki ga je pred 25 leti posnel režiser Boris Režek).

Režiser filma „Idealist“ Igor Pretnar, ki je v sodelovanju z Vitomilom Zupanom napisal tudi scenarij, je ponovno dokazal svoje veliko strokovno znanje; kot mojster fotografije se je tudi tokrat odlikoval Mile de Gleria in prav tako so svoj delež k prodornemu uspehu prispevali tudi Mirko Lipužič kot scenograf, Alenka Bartlova kot kostumograf in Berta Megličeva, ki je skrbela za maske. Posebej pa gre zasluga seveda izvrstnim igralcem, med katerimi smo odkrili številne „stare znance“ bodisi iz drugih filmov ali pa iz odrskih predstav, kajti tokrat je režiser pritegnil k sodelovanju člane vseh poklicnih in številnih amaterskih gledališč. Tako so poleg nosilcev glavnih vlog Radka Poliča in Milene Zupančičeve tudi še Marjeta Gregoračeva, Arnold Tovornik, Dare Ulaga, Boris Kralj, Janez Rohaček, Stevo Žigon, Janez Bermež, Vida Juvanova, Mila Kačičeva, Polde Bibič, Bert Sotlar in mnogi drugi vsak na svoj način doprinseli k temu, da pomeni film „Idealist“ enega najlepših in najdragocenejših prispevkov k proslavi Cankarjeve stoletnice.

Življenjska zgodba učitelja Martina Kačurja je v filmu „Idealist“ prikazana izredno dognano in prepričljivo. Sicer se dogaja v prejšnjenm stoletju, vendar je — čeprav v spremenjeni obliki in v drugačnih razmerah — v marsičem veljavna tudi še danes in še posebej za Koroško. Takrat sta kot „vladajoča oblast“ nastopila župnik in župan proti Kačurju, ki je hotel s prosvetnim delom izboljšati življenje kmetu in delavcu; danes in tukaj so drugi, ki sodijo in obsojajo tiste, ki želijo napraviti korak naprej k enakopravnemu sožitju v deželi. Toda važna je zlasti zaključna izpoved filma: na svojem zadnjem potovanju po zasneženi pokrajini sreča Martin Kačur svojo mlado podobo, ki se odpravlja na ponovno pot in pesem pripoveduje o novih Kačurjih, ki bodo nadaljevali njegovo plemenito stvar . . .

Priznanje in zahvala Slovenski prosvetni zvezi, ki je izposlovala predvajanje filma „Idealist“ na Koroškem.

OB STOLETNICI ROJSTVA IVANA CANKARJA

Slovensko ljudstvo in slovenska kultura

Predavanje Ivana Cankarja leta 1907 v Trstu

(Marsikaj od tega, kar je takrat povedal Cankar, je v polni meri aktualno tudi še danes.)

(5. nadaljevanje)

Za slovenski narod je bil ta razvoj kulture še veliko večja nesreča nego za vse druge narode. Pri nas se je razvijalo meščanstvo zelo počasi; saj še ni dolgo tega, da je bila večja polovica našega meščanstva tujerodna, slovenskemu življu in slovenski narodni kulturi že od začetka sovražna. Kar je takoimenovanega slovenskega meščanskega sloja, je po svoji veliki večini še jako mlad in je izšel naravnost iz kmetskega in delavskega ljudstva.

Čudno je in premišljevanja vredno, da ta mladost in to ljudsko pokolenje našega meščanstva in na korist ne meščanstvu samemu, ne ljudstvu, in najmanj še kulturi.

V drugih narodih si je ohranilo ali pa vsaj pridobilo, ali pa tudi samo oponaša in hlini ljubezen do duševne kulture in razumevanje zanjo ter igra tisto vlogo, ki so jo igrali v prejšnjih vekih bogati aristokratje in škofje, blagodarni žaščitniki in obenem kruti gospodarji duševne kulture in njenih delavcev.

Naše meščanstvo pa je po svojem velikem delu podobno okornemu mesarju, ki ni znal ne brati ne pisati, ki nikoli ni slišal ne peti ne zvoniti o kaki umetnosti ali znanosti in ki nenadoma zadene v loteriji veliki dobitek. Zdaj je gospod. Kupi si kočijo z dvema paroma konj, natakne si cilinder po strani na glavo, na vsaki izmed deseterih debelih prstov si natakne po troje prstanov z briljanti, vozari se po korzu in kliče ljudstvu: Odkrijte se, jaz sem aristokrat! . . .

Neki ugleden, osebno pošten in izobražen politik je povedal zadnjič javno v Ljubljani: Jaz sem buržoa, mi smo buržoazna stranka. In on sam, ki je to izjavil, je sin ubogega kmeta in od daleč se mu pozna, da nosi še zmirom čevlje na kveder.

Poznam veliko drugih, ki bi za noben denar ne sedli za isto mizo, kjer sede delavci v delavski obleki . . . v Ljubljani jih je veliko, tudi v Trstu se jih morda ne manjka. Saj sem že videl mladega gospoda, ki ga je bilo sram, da je šla po cesti njegova mati z njim, ker je bila po kmečko oblečena; šel je en korak pred njo in se je delal, kakor da je ne pozna.

Ti naši parveniji, ti naši mesarji s cilindrom postrani so buržoazijci, samo po zunanjosti aristokratje. Edine čednosti drugorodnih buržoazijcev in aristokratov, da čuvajo, pomagajo množiti duševno kulturo, ali da jo vsaj uživajo, te čednosti v naši buržoaziji ni. Poznam v Ljubljani gospoda, ki je aristokrat od nog do glave, velik narodnjak in navdušen za vseh stotero narodnih svetinj, ali koliko jih že je. Voljen je v različne potrebne in nepotrebne odbore, predseduje skoro vsak večer tej ali oni potrebni ali nepotrebni seji — skratka, steber slovenskega naroda, eden izmed najimenitnejših in najzaslužnejših stebrov . . . Pa ga vprašam: Ali ste brali to ali to? — Ne. Novejše slovenske literature principijelno ne berem. — Ali ste bili v razstavi? — Ne, v razstave principijelno ne hodim! — Ne, dram principijelno ne hodim poslušat! — — Glejte, ta principijelni narodnjak je tipus teh slovenskih navdušenih narodnjakov. Na vseh koncih in krajih kriči o kulturi, razžaljen je, če odreka kdo slovenskemu narodu kulturo, sam pa ne gane zanjo niti mezinca, on je in hoče ostati principijelno zabit! —

Silno tenka je plast tiste naše buržoazije, ki si je ohranila ali pridobila smisel za duševno kulturo. Tako tenka je ta plast, da sama iz svoje moči ne more več vzdržati podjetja, ki se mu pravi slovenska duševna kultura. Odjemalci izdelkov kulturnih delavcev so dandanašnji povečini samo še mlada dekleta iz premožnejših hiš, učiteljice in gimnazijci. Buržoazija je pustila svojo duševno kulturo na cedilu, ne plača več svojih delavcev in slovenska duševna kultura je napovedala bankerot.

○

Strašen je ta bankerot, strašnejši in za narod sramotnejši, kakor če bi falirale vse slovenske banke od prve do zadnje. Strašen in sramoten je ta bankerot in traja že dolga desetletja; brezposelni delavci tavajo kakor berači od ogla do ogla, iz kraja v kraj.

Daleč je še dan, ko bo ozdravljeno in razširjeno to propalo podjetje slovenske duševne kulture; ozdravilo in razširilo pa ga bo slovensko l j u d s t v o ! —

Principijelni rodoljub in narodnjak vpraša z navdušenim svojim glasom:

Zakaj pa vi pesniki ne pojete za ljudstvo, zakaj vi slikarji ne slikate za ljudstvo, zakaj vi učenjaki ne pišete za ljudstvo?

Kolika hinavščina v tem vprašanju in kolika neumnost!

Človeška družba, kakoršna je dandanes, je kratila delavnemu ljudstvu vsako izobrazbo, ga je oropala vsake višje duševne kulture, zakaj rabila je njegovo moč na polju, v tvornicah, na železnici, v rudnikih. Tako je z rokami sužnjev, z delom sužnjev postavila temelj kulture, gmotno blagostanje. Nato je vdinjala in vsužnjila kulturne delavce, da so na tem temelju gradili krasno zgradbo umetnosti in znanosti . . . Zdaj pa, ko bi bil čas plačila, ko je zgradba že skoraj dograjena, pride falirana družba in vpraša: Kdo pa vas je najel? Zakaj pa ne delate za ljudstvo? Jaz ne rabim te vaše umetnosti, nisem je naročil! Delajte za ljudstvo!

○

Kulturne delavce je p r i m o r a l razvoj človeške družbe, da so se odtujili masi ljudstva; p r i m o r a l jih je dosedanji razvoj duševne kulture, da so zidali naprej, kjer so njih predniki začeli. In ker se je današnja kapitalistična družba polastila v svoj prid v s a k e g a dela, tako telesnega kakor duševnega, ker je ta družba o d r e k a l a ljudstvu vsako kulturo, kakor mu še dandanes odreka v mnogih krajih umetnost branja in pisanja — se ni m o g l o zgoditi drugače, kakor da so se kulturni delavci zmirom bolj in bolj oddaljevali ljudstvu. Ljudstvu so bili odtujeni, tista družba pa, ki jim je odtujila ljudstvo, jih je zdaj tudi sama pustila na cedilu. Na cedilu jih je pustila in se jim smeje v obraz: zakaj pa ne delate za ljudstvo?

○

Tako žive služabniki bankerotne slovenske duševne kulture dandanes strašno življenje brezposelnega fabriškega delavca.

Kako so životarili naši pesniki in umetniki od Prešerna pa do najnovejših časov, vam je znano. Beda pa je zmerom večja. Zakaj teh dandanašnji tako nepotrebnih kulturnih delavcev je zmirom več, odjemalcev pa ni, ker je podjetje bankerotno . . . Časih sem že pisal o usodi in življenju umetnikov, ampak ljudje so mi komaj napol verjeli in so mislili, da pripovedujem romantične bajke. Toda niti besedica ni pretirana, niti besedica ni izmišljena — resnica sama je tako kruta in grda, da jo je težko opisati in da ni potreba zraven prav nobene fantazije.

(Se nadaljuje)

Uspel koncert SPD Borovlje

V nedeljo popoldne 23. maja je Slovensko prosvetno društvo Borovlje vabilo prijatelje lepega petja in glasbe na koncert. Dvorana pri Cingelcu na Trati je bila spet prizorišče lepo uspele prireditve, na kateri sta nastopala mešani pevski zbor SPD „Danica" iz Št. Vida v Podjuni pod vodstvom priznanega dirigenta Hanzija Kežarja in domači mladi instrumentalni kvartet „Drava", najnovejša pridobitev SPD Borovlje.

Številno publiko je pozdravil predsednik SPD Borovlje A. Wieser in želel vsem mnogo prijetnega užitka. Poleg številnih domačinov iz Borovelj in okolice so se koncerta udeležili tudi tajnik Zveze slovenskih organizacij dipl. inž. Feliks Wieser, tajnik Slovenske prosvetne zveze Andrej Kokot, občinski odbornik Feliks Wieser iz Slovenjega Plajberka ter veliki prijatelj in poznavalec Koroške prof. Zorec iz Kranja.

S programom so pričeli gostje iz Št. Vida. S svojim izvajanjem so ponovno dokazali, da imamo opraviti s kvalitetnim zborom. Čudoviti glasovi, izredno sposobni pevovodja in akustično zelo primerna dvorana, so tvorili harmonično celoto, tako da so bili zadovoljni pevci in pa seveda tudi številni navdušeni poslušalci. Šentvidski pevci so imeli svoj bogati in pestri program razdeljen na dva dela. Medtem ko so se v prvem delu predstavili tudi s pesmimi drugih narodov — Dalmatincev, Kozakov itd., so v drugem delu posvetili svoj program izključno samo slovenski narodni pesmi. Vlogo spremljalca oziroma povezovalca med posameznimi pesmimi je čudovito podal predsednik SPD „Danica" Stanko Wakounig. Znal je v izbranih besedah vsako posamezno pesem tako zanimivo in privlačno opisati, da smo ji sledili s podvojenim zanimanjem. Skratka, med povezovalnimi besedami in posameznimi pesmimi je bilo čutiti skladno povezavo, kar je dalo pevskemu nastopu še večjo privlačnost.

Prijetno je seveda spet iznenadil mladi instrumentalni kvartet SPD Borovlje. Odlični harmonikaš in spretne kitaristke, ki znajo še prav lepo peti, so pri publiki izzvale navdušen aplavz, tako da so na koncu svojega sporeda morali dodati še en komad. Mlademu instrumentalnemu ansamblu velja vse priznanje z željo, da pri nadaljnjem delu ne bi popustili, zlasti zato, ker so pri njihovih letih možnosti napredovanja seveda še zelo velike.

Samoumevno velja izredna zahvala odličnim ustvarjalcem iz Št. Vida, ki pa so itak znani kot odlični pevci in pripadniki najaktivnejšega slovenskega prosvetnega društva na Koroškem.

Za prebivalstvo Borovelj in okolice je bil nedeljski koncert pravo doživetje, ki nam bo ostalo v prijetnem spominu.

Slovensko prosvetno društvo „Bisernica" v Celovcu vabi na zabavno satirično predstavo Anite Hudl

KABARET, KABARET . . . 1×1=1

v četrtek 3. junija 1976 ob 19.30 uri v modri dvorani Doma glasbe v Celovcu.

Gostuje Oder 73 SPD „Edinost" iz Pliberka.

Vsi lepo vabljeni, da si ogledate posebni kabaret o štetju posebne vrste.

Odbor

SPD „Bisernica" uresničuje svoj načrt

Slovensko prosvetno društvo „Bisernica" v Celovcu je pred nedavnim izvedlo svoj občni zbor. Takrat je novoizvoljeni odbor pod vodstvom predsenika Andreja Moharja izdelal obširen načrt, ki ga bo društvo izvedlo v novi poslovni dobi. Čeprav je delo slehernega društva koroških Slovencev težavno — pri tem je društvo „Bisernica" še posebej prizadeto, ker deluje v Celovcu in nima na voljo lastnih prostorov, najemnine dvoran pa so zelo visoke — pa vendar z uspehom uresničuje svoj zastavljeni cilj. Kmalu po občnem zboru je imelo v gosteh ansambel Primorskega dramskega gledališča iz Nove Gorice, ki je prišel s Cankarjevim „Martinom Kačurjem". S tem je društvo izvedlo svojo prvo večjo prireditev oziroma se je vključilo v proslavljanje 100-letnice smrti pisatelja Ivana Cankarja.

Člani društva „Bisernica" so se udeležili tudi osrednje proslave 100-letnice smrti Ivana Cankarja v Ljubljani in kajpada tudi premiere filma „Idealist" v Celovcu. S tem pa je društvo „Bisernica" ponovno pokazalo, da se kljub velikim težavam le da nekaj ustvariti. V kratkem nas bo „Bisernica" spet vabila na svojo prireditev v Celovec. Tokrat bo imelo v gosteh igralski ansabel Slovenskega prosvetnega društva „Edinost" v Pliberku „Oder 73", ki bo v četrtek 3. junija v modri dvorani Doma glasbe nastopil s satiričnim kabaretom 1×1=1 avtorice Anite Hudl, ki je komad tudi zrežirala. Tu je treba naglasiti, da je ansambel prav s tem kabaretom doma in tudi v Sloveniji bil deležen dobrega sprejema, tako z igralske kot tudi s strani režije. Zato je odločitev odbora „Bisernice" povsem na mestu, namreč, da ta komad prikažejo tudi v Celovcu. Prireditelji na tej predstavi predvsem pričakujejo mladino in člane ter prijatelje društva.

SPD „Bisernica" v Celovcu ima seveda še marsikaj v svojem načrtu, ki ga misli izvesti v letošnjem letu. Če tu omenimo le še, da bo v kratkem priredilo seminar za lutkarje in tako spet poživilo lutkovno dejavnost, ki jo je svojčas imela Slovenska prosvetna zveza. Vse to pa se razumljivo dogaja v sodelovanju s Slovensko prosvetno zvezo, ki je SPD „Bisernici" že na občnem zboru zagotovila vsestransko podporo. O nadaljnjih uresničitvah Slovenskega prosvetnega društva „Bisernica" v Celovcu bomo z veseljem poročali.

Očni zbor pašniške zadruge Št. Jakob

Na občnem zboru pašniške zadruge, ki ima svoje območje na planini Rožici in Babi, so v nedeljo 16. maja v gostilni Gabriel v Lešah med drugim razpravljali tudi o preimenovanju pastirske koče na Rožci. Predlog za preimenovanje na „Bildsteinhütte" je stavila smučarska organizacija „Schizunft iz Vrbe, ki je lastnik pastirske postojanke na Rožci.

Zborovalci za ta predlog niso imeli razumevanja. Zadružnik Jozej Miklavčič je utemeljil to zadržanje s tem, da je pastirsko zavetišče že od nekdaj povezano z imenom planine Rožica in da je tudi v pogodbi med pašniško zadrugo in Schizunft bilo sklenjeno, da se ime koče ne sme preimenovati. V zvezi s preimenovanjem te pastirske postojanke so se delale v zadnjih desetletjih grobe napake. Tako se je na primer v nemškem vodiču „Karawankenführer" pojavilo poleg nemškega imena Roschitza-Hütte, tudi ime Rosenkogel-Hütte, v novejšem času pa Veldener Hütte (slednje proti pismenemu dogovoru v pogodbi).

78-letni Miklavčič je z mladeniškim zanosom branil interese zadruge proti raznim poskusom, da bi se kratile pravice avtohtonega prebivalstva. V okrepitev tega je Miklavčič citiral besede največjega gornika in planinskega pisatelja dr. Julija Kugyja (rojen v Trstu, priznaval pa se je za Nemca), ki je dejal, da je treba domača ljudska imena obravnavati s spoštovanjem in ljubeznijo, jih poiskati, kjer so zatonila v pozabo in ljubosumno paziti, da jih ne bi kdo **samovoljno spremenil in izumetničeno popačil.** Te besede so izzvale pri navzočih navdušeno priznanje. Predlog po preimenovanju koče ni bil sprejet. Nadalje je bila na dnevnem redu tudi prošnja, da bi financarji na planini Rožici zgradili svojo kočo. Po daljši vendar stvarni diskusiji je bil predlog sprejet s štiripetinsko večino.

Stenmark spet z Elankami

Sloviti švedski alpski smučar in svetovni prvak v slalomu za katerega je znano, da na smučarskih tekmovanjih vozi oziroma se smuča s smučkami jugoslovanske proizvodnje — Elan, bo tudi prihodnjo zimsko sezono smučal s smučkami omenjene znamke.

V zadnjih mesecih se je mnogo ugibalo, za katero svetovno firmo bo tekmoval Ingemar Stenmark. Zlasti avstrijski proizvajalci smučk so bili zelo zainteresirani, da bi se Švedi oziroma Stenmark odločil za avstrijske smuči. Švedska smučarska zveza je pred nedavnim sporočila tovarni Elan, da bo njihov najboljši smučar še naprej tekmoval z Elankami.

Odločitev Ingemarja Stenmarka oziroma Švedske smučarske zveze je brez dvoma veliko priznanje slovenski tovarni Elan v Begunjah.

Razstava Pernhartovih slik

V avli celovškega deželnega muzeja so v ponedeljek 17. maja otvorili posebno razstavo znanega koroškega slikarja Marka Pernharta. Razstavo je v okviru proslavljanja 1000-letnice Koroške pripravilo Koroško zgodovinsko društvo. Na ogled je 100 risb in skic, ki predstavljajo koroške grajske razvaline in gradove. Med razstavljenimi risbami je nekaj gradov, ki danes ne obstojajo več. Poleg omenjenih del je Pernhart ustvaril še 1200 olj in drugih risb. Čudovite so njegove barvne panorame z Großglocknerja, Triglava, Stola in Šmarne gore.

Da ne bi koroška preteklost na območju gradov in razvalin prišla v pozabo, bo tiskarna Carinthia sporazumno z Zgodovinskim društvom izdala v tisku 197 listov, ki so sedaj last Koroškega kulturnega društva v Celovcu. Marko Pernhart je po rodu Slovenec, saj je pravi sin zahodnih Gur iz Zgornjih Medgorij. Po njem se imenuje tudi ulica v Celovcu.

Razstava slik koroških gradov in razvalin bo odprta do 15. oktobra. Obisk toplo priporočamo.

Klub koroških Slovencev v Ljubljani imel svoj občni zbor

Pretekli petek je Klub koroških Slovencev v Ljubljani priredil svoj občni zbor, ki je bil izredno dobro obiskan. Predsednik mariborske podružnice Anton Brandner se je najprej spomnil Janka Kotnika ter Janka Černuta, ki sta pred nekaj meseci umrla. Na občnem zboru so sprejeli nova pravila, izvolili nov upravni in nadzorni odbor. Po končanem občnem zboru je bil družabni večer s kulturnim programom. Nastopil je ženski oktet SPD Obir z Obirskega pod vodstvom Valentina Polanška, ki je recitiral tudi svoje pesmi. V imenu Zveze slovenskih organizacij na Koroškem je občni zbor pozdravil podpredsednik dr. Malle, ki je želel novemu odboru veliko uspeha pri svojem delovanju.

Klub koroških Slovencev je v pretekli dobi aktivno deloval tako v Ljubljani kot v Mariboru. V Ljubljani so prirejali vsak prvi torek v mesecu koroške večere, na katerih so pretežno razpravljali o situaciji na Koroškem. Duša društvenega delovanja v Ljubljani je bil umrli Janko Černut. Mariborska podružnica je v pretekli delovni dobi organizirala v Mariboru nastop združenih koroških pevskih zborov ter prirejala izlete na Koroško. Klub je skrbel v pretekli delovni dobi za popularizacijo slovenske manjšinske problematike na Koroškem in v zvezi s tem delom opravil razne akcije.

Klub si je zastavil nalogo, da poišče povezavo z mladino in da organizacijsko zajame vse generacije koroških Slovencev. Tesno misli sodelovati z organizacijami, ki imajo slične namene. Klub bo odprl vrata sploh vsem prijateljem Koroške. V upravni odbor Kluba koroških Slovencev v Ljubljani so bili izvoljeni: Brandner Anton, dr. Ljubo Drnovšek, Gladež Peter, univ. prof. dr. Bogo Grafenauer, Krpač Ivek, ing. Boško Limpl, ing. Marjan Reichmann, Marica Špicar, Jaka Štular, Lojze Ude, dipl. ekonomist Uršič Stane, dr. Tone Zorn, univ. prof. dr. Fran Zwitter in ing. Pavle Žaucer; v nadzorni odbor pa so bili izvoljeni dr. Anton Svetina, ing. Drago Preintz ter Kavelar Franc. Odbora se bosta konstituirala na svoji prvi seji.

Smo za iskrene tovariške odnose

Naprošeni smo bili, da objavimo naslednjo izjavo:

Z začudenjem smo brali v Slovenskem vestniku od dne 21. maja 1976 vest o informativnem sestanku med KSŠC in KSŠG. Z začudenjem, ker smo kot organizacija, ki že nad 50 let združuje slovenske visokošolce na Dunaju, zvedeli šele iz časopisa, da graški in celovški Klub predlagata ustanovitev kordinacijskega odbora organizacij slovenskih študentov. Kot tako se smatramo tudi mi. Sami se že dalj časa zavzemamo za usklajeno nastopanje vseh slovenskih študentov in smo naše tozadevne predstave v pogovorih s KSŠG večkrat zelo jasno precizirali. Zato pozdravljamo omenjeno zamisel, začudeni pa smo nad postopanjem, ki ga ocenjujemo kot poskus izključitve velikega dela slovenskih študentov od priprav za ustanovitev koordinacijskega odbora. Prepričani smo, to smo jasno povedali na delovnem sestanku s KSŠG dne 7. 2. 1976 v Celovcu, da se plodno in trajno sodelovanje Klubov slovenskih študentov more razviti le ob popolnem upoštevanju samostojnosti vsakega posameznega kluba. Zato nikakor ne osporavamo pravice graških in celovških študentov, da se sestanejo in razgovarjajo tudi o teh vprašanjih, vendar pa po našem mnenju more biti funkcionalen le odbor, ki ga vsi prizadeti skupno pripravimo in ustanovimo.

Nadalje beremo v Slovenskem vestniku, da KSŠG in KSŠC predlagata informacijski dan za dijake slovenske gimnazije. Ob tem moramo pripomniti, da to ni nikaka nova pobuda, saj smo na povabilo Slovenske mladine tak informacijski dan že izvedli 18. februarja 1976.

Treba je torej nadaljevati in razširiti že dano iniciativo. V ta namen smo na našem občnem zboru 2. aprila t. l. predlagali graškemu klubu oz. njegovemu podpredsedniku, da v bodoče organiziramo skupno študijske posvete za gimnazijce.

Omenjeni članek v Slovenskem vestniku nas je tokrat prisilil, da odgovorimo tudi v javnosti z namenom, da stvari razjasnimo in postavimo v pravo luč. Naša iskrena želja je, da bi se v bodoče poslževali drugih, učinkovitejših možnosti medsebojnega obveščanja. Vsekakor bomo mi to storili v pričakovanju, da se med slovenskimi študenti v vseh univerzitetnih centrih razvijejo iskreni tovariški odnosi in uspešno sodelovanje.

Klub slovenskih študentov na Dunaju

V Slovenskem radiu

V soboto 22. maja je bila v Ptuju zaključna javna radijska oddaja „Spoznavajmo svet in domovino" za minulo sezono 1975/76. Te oddaje se odvijajo vsako drugo soboto po različnih krajih Slovenije, kjer se v obliki kviza merijo med seboj razne mladinske ekipe. Oddaja „Spoznavajmo svet in domovino" je posrečena mladinska prireditev, za katero vlada v Sloveniji in pa tudi izven nje veliko zanimanje. V eni teh oddaj v Piranu je sodelovala tudi ekipa Slovenske mladine s Koroške, ki se je merila s Tržačani. Takrat je zmagala ekipa iz Trsta.

Na sobotni zaključni prireditvi ni bilo običajnega kviza. Tokrat so zastopniki mladinskih ekip iz Izole, Kopra, Trsta, Žalca, Ptuja in Koroške podali svoje vtise, ki so jih dobili v pretekli sezoni pri oddajah „Spoznavajmo svet in domovino". Vsi so bili istega mnenja, da so se jim oddaje zelo dopadle in da upajo, da bodo morda še imeli priložnost pokazati kaj vedo in znajo. Zastopnica koroških Slovencev je med drugim predlagala, da v bodoče v oddajo vključijo tudi vprašanja, ki se nanašajo na slovenski zamejski prostor in izrazila željo, da bi kakšno oddajo priredili tudi na Koroškem.

V okviru zaključne radijske oddaje v Ptuju je imel kot po navadi glavno besedo Fran Milčinski-Ježek, na sporedu pa so bili tudi pevski nastopi, recitacije in drugo. Oddaja, ki je bila na prostem, se je odvijala v prijetnem razpoloženju. Na tej zaključni prireditvi v Ptuju so nagradili tudi tri najuspešnejše mladinske ekipe, ki so v minuli sezoni uspešno sodelovale v oddaji „Spoznavajmo svet in domovino".

Germanizacija gorskih imen se nenehno nadaljuje

V decembru je neka planinka v KTZ objavila članek pod naslovom „Čudna koroška gorska imena". Iz članka je razvidno, da je avtorica navdušena planinka, katere konjiček je tudi študiranje zemljevidov, zlasti iz področja gorskega imenoslovja. Ta študij doma, s pomočjo zemljevidov, se je že zelo udomačil in pomeni neke vrste razvedrilo, ki človeka animira, da postane — imenoslovec. In takšna imenoslovka je tudi omenjena gospa. V njenem članku je cela vrsta zanimivih ugotovitev in pa tudi nekaj nepravilnosti, ki jih bom skušal popraviti oziroma pravilno raztolmačiti.

Študiranje zemljevidov v obliki tolmačenja gorskih in ledinskih imen na Koroškem je zlasti za tiste, ki ne razumejo slovenskega jezika zelo problematično. Če se zanašamo na avstrijske specialke, ki so proizvod kartografov, ki so se zaupali prav tistim „sodelavcem", ki imajo najmanj interesa, da bi imena bila originalna, ampak jim gre samo za to, da bi izvirna slovenska imena „prekrstili" v nemška (Dr. Veiter: Tiha germanizacija na zemljevidih), potem je seveda razumljivo, da so številni idealisti imenoslovci opeharjeni za svoj užitek, ki je v tem, da bi prišli resnici do dna. Tiha germanizacija v zemljevidih ima namen, da se ustvari lažna slika, ki naj bi prikazala, da je naše ozemlje na katerem živimo, že od nekdaj nemško. Tako je iz slovenskega imena Cimperc nastal pranemški Kimbern-Gupf (1066 m), iz Golega vrha Gollinhöhe, iz Belske Kočne Vellacher Hochtal, iz Bleščeče planine Roßalm itn. . . . S takšnimi zemljevidi, ki nimajo skoro nič več skupnega z izvirnostjo imen, je pač študij dejansko zelo otežkočen. In ravno zaradi teh spakedranih prevodov v avstrijskih zemljevidih, je zgoraj omenjeni avtorici tudi spodletelo.

Ta spodrsljaj je nastal v napačni uporabi nemškega imena Ofen (peč). Tako avtorica razlaga, da je v pogorju Svinške planine (Saualpe) in Golice (Koralpe) več skalnatih gmot, ki imajo veliko podobnost s pečmi (Ofen). Pri tem omenja imeni Lahnofen (1523 m) in Bärenofen (1720 m). Seveda ti dve imeni nimata nič skupnega s kakšnimi pečmi za kurjenje. Beseda peč pač ne pomeni samo peči za kurjenje (kot so to raztolmačili v avstrijski specialki), temveč tudi skalo, steno ali pečovje. Za imenoslovje odgovorni strokovnjaki so bili v tem primeru skrajno nestrokovni ali pa zlobni. Oboje zadostuje, da se takšnih ljudi ne bi smelo pritegovati k tako odgovornemu delu. Podoben nesmisel se je pripetil tudi pri gorskem imenu Peč na avstrijsko-italijansko-jugoslovanski tromeji, kjer so temu vrhu dali nemško ime Ofen (1509 m), ki so ga prevzeli tudi Italijani (Monte Forno). Po „čudežnem" naključju so Arihovo peč v pogorju Kepe oz. Jepe „pravilno ponemčili oz. prevedli v Arichwand in ne v Arichofen, kot so to prakticirali pri ostalih pečeh.

Pri nadaljnem opisovanju posebnosti koroških gorskih imen se avtorica članka zanima za ime Trottelitzen, ki je v najnovejšem zemljevidu zapisano kot Tottelitzen. Upravičeno se sprašuje ali je kartografoma izvirnost imen sploh še važna in dvomi v pristnost teh strokovnjakov. K imenu Trottelitzen bi omenil, da seveda nima nič skupnega z nemško besedo Trottel (tepec, bebec), temveč da izvira iz slovenske besede trata oziroma tratica (Rasen, Wiese). Podobno kot sta iz Ledinc in Pečnice nastala Ledenitzen in Petschnitzen, tako je tudi iz trate oz. tratice nastalo ime Trottelitzen. „Pravilneje" bi bilo seveda Trattelitzen, ker pa zgornji Korošci v narečju izgovarjajo a za o, je prišlo do absurda v povezavi z imenom Trottel.

Iz omenjenih primerov vidimo, da kartografi oziroma njihovi „sodelavci" delajo ogromno zmedo v kartografiji, ki služi samo enemu cilju, da se ponemčijo še obstoječa gorska in krajevna imena. Da je to skrajno neodgovorno in v neposrednem nasprotju z določili člena 7 državne pogodbe, ni treba posebej poudarjati.

Kartografom svetujemo, da si v prihodnje izberejo nepristranske in sposobne sodelavce, da se tako vsaj delno popravi krivica, ki se na področju imenoslovja dela že stoletja naši narodni skupnosti na Koroškem. Pri izbiri nepristranskih in sposobnih sodelavcev smo koroški Slovenci radi na voljo.

pl

Slovensko prosvetno društvo „Rož" in mešani pevski zbor v Št. Jakobu v R. vabita na

STILNI KONCERT ROŽANSKE LJUDSKE PESMI

v nedeljo 30. maja 1976 ob 20. uri v farni dvorani v Št. Jakobu v Rožu.

Zborovodja: Lajko Milisavljevič

Jugoslovani lani 15 odstotkov več avtomobilov

Statistike o avtomobilizmu so mnogokrat zelo zanimive. Sicer je to igra številk iz katerih pa le dobimo podatke, ki so zelo interesantni in vredni, da jih objavimo.

Iz jugoslovanskih podatkov je razvidno, da se je število registriranih osebnih avtomobilov lani povečalo na 1,531.722 (31. 12. 1975), medtem ko jih je bilo na koncu 1974. leta 1,332.972, to je kar 15-odstotni prirastek osebnih avtomobilov v Jugoslaviji. Iz postavke, da ima Jugoslavija okrog 21,5 milijona prebivalcev, je lahko zračunati, da pride na 14 prebivalcev 1 osebni avtomobil oziroma 71 avtomobilov na 1000 prebivalcev. Če to številko primerjamo z drugimi evropskimi državami, potem pridemo do zaključka, da je Jugoslavija na evropski lestvici na 16. mestu. Avstrija je na primer z 217 osebnimi avtomobili na 11. mestu. Najmočneje je na evropski lestvici zastopana Švedska s 324, Francija z 289, ZR Nemčija z 280 itd. Jugoslavijo najdemo v tej lestvici v zadnji tretjini, Avstrijo pa v sredini.

Iz jugoslovanskih virov je razvidno, da je jugoslovanski trg lani sprejel okoli 221.400 osebnih avtomobilov. K tej številki je jugoslovanska proizvodnja osebnih avtomobilov prispevala dobrih 181.000 vozil. Seveda so Jugoslovani uvozili osebne avtomobile tudi z vzhoda in zahodnih držav. Najuspešnejši „zapadnjak" na jugoslovanskem trgu je bil Opel, kateremu so sledili Audi, Simca, Ford in Peugeot. Z vzhoda pa so uvozili (brez Lade in 125P) 19.044 osebnih avtomobilov, med katerimi so prednjačile znamke Škoda, Volga, Wartburg itd.

LETOVANJE NAŠIH OTROK NA JADRANU

Tudi letos bo letovala skupina naših otrok na morju, in sicer v Savudriji od 10. do 31. avgusta 1976.

Starši, ki želijo poslati otroke na letovanje, naj vložijo pismeno prošnjo, iz katere mora biti razvidno: ime, poklic in naslov staršev, ime otroka in izjava, če je že bil na letovanju in kolikokrat. Tej prošnji je treba priložiti.

- **zadnje šolsko spričevalo (1974/75),**
- **priporočilo krajevne prosvetne ali zadružne organizacije,**
- **osebno izkaznico s sliko in**
- **režijski prispevek za dokazano socialno potrebne otroke šil. 1.000.— (za ostale je treba plačati šil 1.400.—)**

in vse skupaj poslati do najkasneje 10. julija 1976 na naslov: Počitniška kolonija, Gasometergasse 10, 9020 Klagenfurt-Celovec.

Vožnjo do Ljubljane in nazaj plača vsak udeleženec sam.

Posebno opozarjamo, da posameznih dokumentov ne sprejemamo. Za prijavljenega velja šele otrok, za katerega so bili hkrati oddani vsi dokumenti. Po 10. juliju ne sprejemamo več prijav.

Za vsakega otroka je treba poleg navedenih dokumentov oddati tudi zdravniško spričevalo, ki pa ne sme biti izstavljeno prej kot 8 dni pred odhodom skupine na letovanje. Iz zdravniškega spričevala mora biti razvidno, da je za otroka letovanje na morju priporočljivo in če je otrok občutljiv za antibiotike (penicilin i. dr.). Šele ko prejmemo to spričevalo, velja otrok za dokončno prijavljenega.

Otroci uživajo na letovanju zdravniško zaščito, ki obsega:

- **primerno sanitarno oskrbo pod vodstvom zdravnika,**
- **prvo pomoč in zdravstveno nego za lažja obolenja,**
- **ob težjih primerih takojšnji prevoz v najbližnji zdravstveni zavod.**

Otroci pri počitniškem zavodu niso zdravstveno niti nezgodno zavarovani. Zato si morajo starši pri svoji pristojni zavarovalnici oskrbeti poverilni nalog za Jugoslavijo (Betreuungsauftrag für Jugoslawien), ki naj bo izstavljen za čas bivanja v Jugoslaviji.

Za osebno izkaznico otroka velja izkaznica (Personalausweis), ki jo izstavi okrajno glavarstvo, ali pa potni list.

Za letovanje pridejo v poštev le otroci v starosti od 9 do 14 let, pri čemer imajo prednost otroci, ki še niso bili na morju. Otroci, ki so bili že tri in večkrat na letovanju bodo upoštevani samo v primeru, da bo še kašno mesto prosto. Starši, katerih otroci bodo sprejeti na letovanje, bodo po končanem prijavnem roku in po predložitvi zdravniškega spričevala dobili pismeno obvestilo in potrebna navodila.

Opozarjamo, da bodo otroci sprejeti po vrstnem redu prijav in po zdravstveni ter socialni potrebi.

IVAN CANKAR 11

Martin Kačur

Življenjepis idealista

„Pusto vam je pač v Blatnem dolu; samo blato in sama tema!"

„Ni tako pusto; ampak malokdaj pride gosposki človek in jaz rada govorim z gosposkimi ljudmi. Vse drugačno besedo imajo, in umiti so in tako . . . gladki. Še treba ni, da bi imeli to suknjo in ta ovratnik; po licu bi vas spoznala, da ste gosposki . . ."

Kako si otročja, Tončka!" se je zasmejal.

Napela je ustnice in ga je pogledala začudena.

„Zakaj?"

„Ne zameri, Tončka! Saj se ti tako lepo poda! — Čakaj! Zdaj vem, da ti je ime Tončka, da si lepa in da te imam rad. Pa mi še povej: ali je krčmar tvoj oče ali tvoj gospodar?"

„Ne oče, ne gospodar. Rejenka sem v hiši, v sorodu smo si. Teta je hudobna ženska, stric pa je pijanec in je že skoro vse zapil. Balo mi bo dal, drugega nič!"

„Kaj se misliš možiti, Tončka?"

„Rada bi se, ampak z gosposkim človekom. Takega bi rada, kakor ste vi!"

Kačur je obstrmel, nato se je zasmejal naglas.

„O Tončka!"

„Čemu se smejete?"

„Ker mi je veselo pri srcu. Rad te poslušam, ko govoriš tako resno, in rad ti gledam v obraz, ki je tako čudno resen . . . Ni mogoče, da bi bil človek žalosten ob tebi. Nič ni v srcu, nego ljubezen in poželenje!"

„Kako lepo govorite!"

Mračilo se je; sedela sta v globoki senci, v tesnem objemu. Kri mu je plala v licih, trepetal je in jo je stiskal k sebi.

„Tončka . . . zvečer pridem k tebi!"

„Pridi!"

„Ko bo krčma zaprta . . . ko bo noč!"

„Pridi!"

Nato nista govorila več; prižgala je luč in tudi njena lica so bila razpaljena.

Ko se je vračal iz krčme, se mu je zibalo pred očmi, žgalo ga je v licih in ustnicah in čelo mu je bilo potno. Zaslutil je — kakor da bi se bilo zasvetilo za trenutek iz teme — da so bile legle na njegovo srce že vse težke, umazane sence iz Blatnega dola; in izpreletelo ga je kakor strah.

„Ne pojdem! Pijan sem bil! Uročen!"

Iz vlažne zemlje, od polja sem, je žehtela zgodnja pomlad; vzduh je bil poln težkega, opojnega vonja; zemlja se je dramila in njen prvi dih je bil hropeč in soparen; pohotne poželjive sanje so bile še v njem; veter, ki je prišel od onstran hribov, se je mešal z vzduhom iz Blatnega dola in z nizkimi meglami in je bil omamljivo topel, kakor nečist objem.

„Pojdem! Kaj bi drugega v Blatnem dolu? Zakaj bi ne živel?"

In ni več videl, kako je zatonil lep spomin in kako so zavile težke ponočne sence ves Blatni dol in njega.

II

Kačur je sedel v mračni krčmi; bled, prepaden in zelo ostarel je bil njegov obraz. Sredi izbe se je zibal gospodar na pijanih nogah, bil je s pestjo ob mizo in je kričal.

Kaj takega se v moji hiši ne bo godilo! Moja hiša je poštena! Za lase bom vlekel vlačugo na cesto in tega prokletega škrica z njo!"

Debela krčmarica je stala med durmi, roke uprte ob boke.

„Kaj pa vpiješ nad njim? Saj je že rekel kaj misli! Pusti ga na miru!"

Krčmar je umolknil, gledal je nanj z zakrvavelimi, neumnimi očmi.

„Kaj je rekel?"

„Glej ga, pijanca! Kaj ni baš vstal in se zaklel, da jo vzame, kakor je, brez dote in bale!"

Krčmar se je zazibal, širok nasmeh se je prikazal na upalem, neobritem obrazu, stopil je bliže, iztegnil roko preko mize ter prevrnil kozarec.

„Če je taka, pa naj bo!"

„Naj bo!" je odgovoril Kačur s hripavim glasom in se je dotaknil mokre krčmarjeve roke; nato je vzel klobuk in je vstal.

„Kam pa? — Liter na mizo, stara!"

„Nimam časa!" je zamahnil Kačur in je stopil iz izbe brez pozdrava.

V veži je srečal Tončko, ki je bila objokana. Hotel je molče mimo nje, toda okrenil se je in jo je prijel za roko.

„Tončka!"

Hotel je govoriti, toda ni našel besed, ustnice so se mu še tresle od razburjenosti.

„Glej, morda je bilo prezgodaj . . . prehitro . . . preveč slučajno . . . morda ni bilo prav — ampak bodi, kakor je božja volja: zdaj sva zvezana za zmerom! . . ."

„Tako resnobno govoriš, da me je skoro strah. Kaj me nimaš več rad? Zdaj nič več?"

In bilo je v njenih očeh kakor upor in očitanje; takega pogleda ni videl prej in zabolelo ga je.

„Rad te imam, drugače zdaj, nego poprej! Zaklel sem se, da te ne izpustim, da ostanem pri tebi zmerom, ker sem prišel prvi večer, prvo noč! Jaz vem, da je nekaj med nama — sam komaj razumem, kaj — kakor senca, kakor jarek. Ampak to mislim, Tončka da bova jarek že prestopila, če se bova držala trdno za roko . . . Saj ne govoriva poslednjikrat . . . Bog s teboj!"

Poljubil jo je na lice in je šel po ulicah počasi, s povešeno glavo, truden in bolan.

Čutil je globoko, da se je v kratkem času njegovo življenje popolnoma, do temelja izpremenilo in da se je sam izpremenil v njem. In kolikor bolj natanko je čutil in spoznal to izpremembo, toliko bolj jasno je videl v preteklost in v prihodnost. Stal je globlje, toda bolj trdno je stal nego kdaj

MARTA GROM

Napolitanke

Pri Kolarjevih je bilo devetero otrok. Žgancev in zelja, močnika in krompirja, pa tudi mleka in polente jim ni manjkalo. S slaščicami, to se razume, pa se niso pitali. In tudi z drugimi takimi dobrotami ne. A zavoljo tega se niso kisali. Zdravi in rdečelični so kričali okoli hiše. Le kdaj pa kdaj so se jim počedile sline tudi po tistih dobrih rečeh. Še posebej Katki. Najmlajši. To je bilo takrat, ko je videla štacunarjeve otroke, pa sodnikovo Nevico, pa zdravnikovega Boštjana, pa še nekatere, ki so se, čeprav bledikavi in suhi, domala vsak dan sladkali. Včasih so lizali bonbone. Drugič so grizljali čokolado. Potem spet pecivo, vseh vrst in vseh oblik.

Katka si je še posebej želela napolitanke. Tiste s čokolado napolnjene. In vsakič, ko je šla z mamo v trgovino, se je ustavila pred izložbenim oknom. S prstom je pokazala na kup pisanih zavitkov in rekla:

„Mama, poglej! V tistih zavitkih so napolitanke. Ali jih vidiš?

„Vidim," je vselej enako prikimala mama in vstopila v trgovino.

Kdo ve kolikokrat je Katka tiho upala, da bo mama uganila njeno željo; da bo kupila napolitanke. A je vselej upala zaman. Mama se nikdar ni spomnila nanje. Kupovala je samo najnujnejše. Sol in vžigalice, sladkor in cikorijo, pa druge take reči. Če je bila še posebej dobre volje, je naročila venec suhih fig. Pomolila jih je Katki pod nos in rekla:

„Na, in glej, da si boste pošteno razdelili. In da se ne boste prepirali!"

Fige so bile dobre. Pravzaprav je vsak dobil samo eno, največ dve, le Katki so včasih ostale tri, ker je bila najmlajša; in vendar tudi v tem primeru sladke fige niso mogle potešiti njenega hrepenenja po napolitankah.

Katka je rasla in dorasla. Tudi brez napolitank. Ker pa je bila bistre glave in za nameček najmlajša, so ji starejši bratje in sestre, ki so že služili svoj kruh, pomagali, da je šla v šole. Pot do učiteljskega poklica je bila dolga, vendar ne predolga za Katko, ki se je pridno učila, ki nikdar ni godrnjala, ki je celo na napolitanke pozabila, na tiste dobre s čokolado polnjene. Tako je prišel tisti težko čakani dan, ko je vstopila v razred. Otroci so jo spoštljivo pozdravili in prvi hip je bilo Katki tako, da bi od sreče zajokala.

Minil je mesec. Katka je bila srečna med svojimi otroci in skoraj ni mislila na plačo. In vendar je prišla tudi ta. Ves večer je računala in končno izračunala. Vsakemu je namenila svoje darilo. Denar, ki ji je ostal, je skrbno položila v predal nočne omarice. A kdo ve, kaj jo je v tistem hipu premotilo. Nenadoma se je spomnila napolitank in svojih mladostnih nepotešenih želja.

Skoraj stekla je v trgovino. Nakupila je najprej darila, kot je načrtovala. Za mamo. Za očeta. Za brate in sestre. Zase je kupila veliko vrečo napolitank. Otovorjena z zavitki se je vrnila v svojo skromno sobico. Zdaj je skrbno zaprla vrata, zagrnila vsa okna in prižgala luč.

Na mizi so ležala darila za domače. Katka pa je sedla na posteljo in se skoraj pobožno zagledala v vrečo napolitank. Potem je pojedla prvo napolitanko, potem drugo in tretjo. Potem jih je jedla, jedla, vse je pojedla in se jih je za vse življenje — preobjedla.

Učiteljica Katarina, zdaj ni nič več Katka, saj poučuje že dolgo vrsto let, po tistem nikdar več ni pokusila napolitank. Te sladke dobrote so se ji prav priskutile in vendar je pisana pločevinasta škatla v njeni omari vedno polna teh sladkih dobrot. Napolitanke so namenjene otrokom, tistim, ki jih učiteljica Katarina slučajno opazi, kako visijo ob izložbenem oknu trgovine in morda z enakim poželenjem mislijo na napolitanke, na tiste dobre s čokolado polnjene, kakor je nekoč mislila ona sama. Takrat stopi k otrokom, povabi jih v svoje stanovanje, jih posadi za mizo, na katero položi kozarce z malinovcem in zraven priloži še škatlo z napolitankami in reče:

„Jejte, kolikor vas je volja!"

Otroci so najprej začudeni, potem sežejo po sladkih dobrotah. Nenadoma so polni smeha in dobre volje. Z njimi pa se smeje tudi učiteljica Katarina. Srečna je. Le kdajpakdaj ji v oči privrejo solze. Otroci ne vedo zakaj. To ve samo ona. Učiteljica Katarina.

Bila je še živa...

Slava je poprosila babico, da bi smela z njo na trg. Babica je dovolila. Vzeli sta vsaka svojo mrežo in odšli. Na trgu sta kupili dve ribi, redkvice, solato in se odpravili domov.

— Babica, ali težko nosiš!

— Seveda, saj zato sem te tudi vzela s seboj, da mi boš pomagala, — ji je odvrnila babica in ji dala mrežo z ribama.

Ko sta prišli domov, je babica vzela Slavi mrežo — toda v mreži je bila samo ena riba.

— Kaj je to! Kje je še ena riba! Kako si vendar nosila mrežo! se je babica hudovala na Slavo. Slava je sklonila glavo in obmolknila.

— Povej, kje je druga riba!

— V reki, — je zamrmrala Slava.

— Kako v reki!

— Bila je še živa, pa sem jo spustila v reko, ko sva šli čez most.

Če sonce boli zob

Šepeta pod oknom breza.
„Očka, kaj pa govori?"
„Čakaj malo, da poslušam.
Lepo vreme bo tri dni."

Drugi dan, ko pride z dela
prav do kože premočen,
sredi mize pleše sinko,
kakor sonce je rumen.

„Kaj pa delaš? Hitro z mize!"
„Očka, sonce zob boli,
pa namesto njega sijem,
da se mama ne smeji
brezi, ki je včeraj rekla,
da bo lepo še tri dni."

ZORAN HUDALES

Nasilni Sultan

Med potepuškimi psi na vasi je najbolj slovel Petrinov Sultan. Gospodar se ni mnogo menil zanj, zato se je klatil vse dni in noči okrog, renčal v popotnike, preganjal mačke in kužke ter dražil priklenjene čuvaje. Sčasoma se mu je zazdelo, da je več kot drugi. V njem je rastla ošabnost.

„Hov, hov!" je pozdravil starega mesarjevega psa. „Jutri se oglasim pri tebi! Preskrbi kaj dobrega zame!"

„Le pridite, spoštovani gospod", je dejal mesarjev čuvaj, se zleknil na prag in se delal, kot da spi.

Sultanu je bila všeč pokorščina mesarjevega velikana. Srce mu je zaigralo od prešernosti, zdrvel je dalje in naletel na kužka Murčka. Nebogljenec se je vprav igral s kurjim peresom.

„Ti s peresom, a jaz, bratec, se bom poigral s teboj!" mu je dejal Sultan. Zgrabil je Murčka za hrbet, ga stresel, zavihtel, in pognal po cesti. Kdo ve, kolikokrat bi še to ponovil, da ni pridrvel po cesti avtomobil. Murček je tedaj smuknil skozi špranjo v plotu na vrt. Sultan ni mogel za njinm. Murček je trepetal od strahu in čakal v grmovju. Ko se mu je zazdelo, da ni več nasilneža na cesti, je zlezel zopet skozi špranjo in iskal izgubljeno pero. Toda, joj! Kot blisk je pridrvel Sultan, se mu zarežal in ga nemilo pobožal s prednjima nogama. Kužek je zacvilil in klical na pomoč. A vse zaman. Potepuh ga je grizel, metal in vlačil po prašni cesti.

Ko je Murčku že pohajala moč in ko mu je črnelo pred očmi, je začul oster pok. Pastir, ki je prišel mimo, je ošvrknil Sultana z bičem, pobral Murčka, ga gladil po prašni in umazani dlaki ter ga nesel v vas. Ko sta prišla do mesarjevih, ga je položil k čuvaju in mu dejal: „Na! Čuvaj ga! Velik si in ga boš lahko ubranil!" Murček je hvaležno pogledal pastirja in povedal čuvaju, kaj se mu je zgodilo.

„Jutri pridi, jutri se maščujeva!" je dejal mesarjev pes in zadremal.

Naslednjega dne sta res prišla: Murček prvi, Sultan za njim.

„Kje je moj zajtrk, starina?" je zarenčal potepuh v čuvaja.

„Tu je!" je odvrnil mesarjev in skočil na Sultana. Vnel se je boj. Mesar je zaslišal lajež in renčanje, zato je stopil z bičem na prag. Kmalu nato je pričel mlatiti po potepuhu, da se je zvijal od bolečin. „Ali greš domov, ti razgrajač!" je kričal mož. „Včeraj si mi ogrizel ovce na paši."

Sultan je zatulil in zbežal. Murček je zmagoslavno bevskal za njim in ga za slovo še dvakrat ugriznil v rep. Ko se je ves zadovoljen vrnil k mesarjevemu čuvaju, je dejal:

„Si videl, kako smo ga!"

„In kako je bil sedaj plašen!" je odvrnil čuvaj: „Veš, vsi nasilniki so enaki. Ko jih za prevzetnost kaznujejo, so smešno boječi in se potem ne upajo več v odkrit boj. Toda čuvaj se ga na samem. Zavratno bi te utegnil še vedno napasti."

Murček se je stisnil k čuvaju in oba sta brezskrbno zadremala.

poprej; teža je padala na njegove rame in z bremenom je rasla moč.

Zaklenil se je v izbo, luči ni prižgal; sedel je na posteljo, uprl komolce ob kolenu in stisnil čelo v dlani. Podobe iz prejšnjih časov so vstajale pred njim in nobena ni bila svetla; misli so se trgale iz teme prihodnjih dni in nobena ni bila sladka.

... Saj je še komaj par dni, par korakov do tiste dobe, ko je bil krepak in vesel in ko se je napravljal na boj proti vsemu svetu! Komaj da je šele zašla zarja tistega sonca — in glej — da bi zašla za zmerom, da bi je nikoli več ne bilo nazaj! Ni mogoče! Tako kratek ni dan, tako hitro ne mine mladost!

... Da bi ga ugledal zdaj kdo izmed tistih, izmed slabičev, klečeplazcev, kruhoborcev, ki je gledal nanje nekoč s studom in zaničevanjem! Nekoč? Prizanesi Bog, še včeraj! Kako bi zardel, vztrepetal pred njim! Kako prešerno bi se mu smejal v obraz slabič, klečeplazec! „Ali še izobražuješ narod? Ali ga še rešuješ? Ali še deluješ? Peklu in streli in krajnemu šolskemu svetu nakljub? Ali si se hitro unesel? Boga mi, še jaz se nisem tako hitro!..." Kaj bi mu odgovoril? Povesil bi glavo ter molčal!

Vse je vzkipelo, se je uprlo v njem.

... Zakaj bi bil konec glorije? Kdaj, čemu se je bil odpovedal sebi in svojim visokim ciljem? Kdo je prestvaril tako ročno njegovo srce? Kdo je bil zaokrenil nenadoma njegove misli v drugo smer, s strmega klanca v gluho dolino? Kdaj se je to zgodilo in zakaj? —

„Ali sem jaz še jaz, kakor me je rodila mati? Ali sedi kdo drugi namesto mene in misli namesto mene, govori in dela namesto mene in proti meni?..."

Premišljeval je mukoma, razgret in razburjen, toda ogibal se je spretno nečesa temnega, neprijaznega, ki je bilo čisto blizu. Tako gleda človek najbolj napeto, kadar ne vidi ničesar in kadar ne mara ničesar videti. Kakor v senci, kakor tam v kotu za durmi, je stala Tončka; čisto mirno je stala, on pa je obračal glavo v stran in je gledal napeto drugam, da bi je ne videl. Gledal je drugam in tam je videl pusto izbo in v izbi sebe in njo. Posegla je v njegovo življenje, udomačila se je tam z vso svojo šaro in ropotijo in priklenila je na verigo njegovo telo in njegovo dušo in vse njegove misli. Bil je sam nekoč; zdaj nima več ne svojih misli, ne svojih želja in še to klavrno telo, izmučeno, od skrbi in gnusa in srda izžeto, se bo zavalilo naposled na gnoj...

Zavzdihnil je; ob tisti uri si je zaželel prijatelja.

„Koga bi klical? Komu bi se potožil?"

Spomnil se je na zdravnika; sram bi ga bilo, da bi stal ponižen in bolan pred njim. Toda nenadoma je stopil iz mraka pred njegove oči tovariš Ferjan, vesel, pijan in blagodušen.

Kačur se je nasmehnil in je napisal Ferjanu dolgo pismo.

„Vem, da pride!" —

Zjutraj je stopila v izbo debela župnikova dekla.

„Gospod!" je zaklicala z osornim glasom. „Župnik pravi, da stopite precej k njemu!"

„Moram v šolo!"

„Precej k njemu! Kaj boste v šoli!"

In je zaloputnila duri.

Kačur se je napravil k župniku. Prišel je bil baš iz cerkve in se je preoblačil, da bi se napotil na polje.

„Sveta pomagavka!" je vzkliknil, ko je ugledal Kačurja. „Ali ste znoreli?"

„Zakaj?" je prašal Kačur; njegov nasmeh pa je bil prisiljen in skoro žalosten.

Župnik je udaril s škornjem ob tla.

„Zakaj?" je klical ves srdit in žile na čelu so se mu nabrekle. „Praša, zakaj je znorel? Ali se ženite ali ne? Kar brž povejte!"

„Ženim se!"

Župnik se je obuval, život je imel globoko upognjen, držal je škorenj, ki je bil še le pol na nogi, z obema rokama, glavo pa je bil vzdignil in je strmel Kačurju molče v obraz. Nato se je ozrl spet na škorenj in se je obuval.

„Zakaj bi se ne ženil?" je prašal Kačur nekoliko osramočen.

„Kajpak! Seveda!" se je smehljal župnik in je kimal z glavo. „Pa otroke mislite tudi imeti, kajpak? Veliko otrok?"

„Morda!" je zardel Kačur.

„Morda! Tako je! Morda bom živel, morda pa ne! Morda bo kaj otrok, morda pa jih ne bo! Morda bodo živeli, morda bodo poginili! — O ti prokleti paglavec, ti golobradi, kako bi zgrabil tale škorenj ter ti ga trešči ob glavo!"

Župniku so se tresle roke in težko je sopel od srda.

„Ni znorel, ničvreden paglavec je. Pa še tisto misli vzeti, tisto žensko, ki ne hodi v cerkev molit, temveč razkazovat svojo prsatost in svojo cukreno maškaro! Bog ti jo žegnaj! Ampak pridigo vama bom naredil tako, da je svet še ni slišal! — Od česa pa mislita živeti? Od ljubezni? Pi — pi — pi? — Če se ženi hlapec, naj se ženi, namesto da bi se tako babil! Učitelj pa je manj nego hlapec; po gosposko ne more živeti, po živinsko ne sme! Torej nič!"

Kačur se je okrenil in je stopil proti durim.

„Kam?" je zaklical župnik.

„Kaj še ni pri kraju pridiga?"

Župnik je izpregovoril tiše.

„Pojdite v božjem imenu in storite, kakor vas je volja! Samo toliko vam rečem, da se mi smilite!"

Župnik se je molče in hitro oblačil dalje, Kačur je še postal na pragu, nato je šel.

„Kmet je!" je pomislil jezen, ko je stopil iz farovža. Toda nekaj grenkega in težkega mu je ležalo v srcu in je bilo zmerom teže.

„Bog vedi, če ni blago mislil! In če ni bila senca resnice v njegovih besedah! — Da bi se že vse to završilo! Enkrat za zmerom! In potem bo že Bog pomagal dalje!"

Čez par dni, v soboto na večer, je priromal Ferjan. Z veselim smehom je pozdravljal Kačurja ter mu stiskal roko. Kačurju se je zdelo, da njegov smeh ni več tako odkritosrčen in da so njegova lica nekoliko upala.

„O, idealist, tako si torej skočil v past! Veliko je bilo besedi v tvojem pismu, ampak nazadnje sem le razumel, da si korenito obtičal in da bi v svoji žalosti rad videl krščanski obraz! — Kako pa si naredil to neumnost?"

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Nekatere težnje gospodarskega razvoja na Južnem Koroškem

Na srečanju absolventov slovenske kmetijske šole v Podravljah, ki je bilo pred nedavnim v Veselah ob Klopinjskem jezeru in o katerem smo v našem listu že poročali, je dipl. inž. Feliks Wieser govoril o gospodarskem razvoju na Južnem Koroškem. Njegova izvajanja v celoti objavljamo.

Uredništvo

Eden od predpogojev za trezno in pravilno ocenjevanje gospodarskih danosti in dogajanj (vseeno ali gre pri tem za primarne, sekundarne ali terciarne gospodarske dejavnosti) je ta, da jih ne gledamo ločeno od drugih vplivov, ki delujejo v obravnavanem prostoru. Hočem povedati, da moramo upoštevati tudi politične, družbene, zgodovinske, nacionalne in celo kulturne momente, ki delujejo ali so delovali v nekem prostoru in so oblikovali tudi gospodarska dogajanja. Tisti, ki gledajo stvari enostransko, jih vidijo bolj lepe ali pa bolj črne, kot tisti, ki se potrudijo, da bi upoštevali tudi druge faktorje. Tudi med nami koroškimi Slovenci imamo dosti takih, ki hitro najdejo recept in to vedno pravilnega in najboljšega. Taki „strokovnjaki" nam pogosto več škodujejo kot koristijo.

Kratek pregled novejše gospodarske zgodovine koroških Slovencev

Tisti, ki trdijo, da smo koroški Slovenci na gospodarskem področju manj sposobni kot pripadniki večinskega naroda, nimajo prav. Res pa je, da smo koroški Slovenci bili in smo še izpostavljeni dolgotrajnemu, narodnostnemu, političnemu, kulturnemu in gospodarskemu zapostavljanju. Zapostavljanje je bilo izredno temeljito na področju izobraževanja. Šola je našim nasprotnikom služila kot sredstvo za preorientacijo k nemštvu. Koroški Slovenci tudi še danes čutimo posledice nezadostne splošne in strokovne izobrazbe v materinem jeziku.

■ Kljub temu so naši predniki že 5. septembra 1872 ustanovili v Št. Jakobu v Rožu lastno slovensko kreditno zadrugo, ki je bila prva podeželska kreditna zadruga na ozemlju sedanje republike Avstrije.

■ Tudi gospodarska zadruga v Sinči vasi, ki je bila ustanovljena 13. februarja 1899, je bila prva blagovna zadruga na Koroškem.

■ Mlekarska zadruga v Ziljski Bistrici pa je bila prva koroška predelovalna zadruga.

Pred prvo svetovno vojno je na slovenskem Koroškem uspešno delovalo 54 slovenskih zadrug.

Obdobje po 1. svetovni vojni

Mogoče se bo nekdo vprašal, zakaj toliko poudarka zadružništvu. Zavedati se moramo, da je bila zadružna samopomoč kmečkega in delavskega ljudstva takrat edina organizirana oblika gospodarstva koroških Slovencev.

Po koncu prve svetovne vojne — ko so nastale nove meje in v plebiscitnem času je pritisk na te oblike gospodarskega življenja koroških Slovencev bil izredno velik. Hans Steinacher, o katerem je celo sodišče v Celovcu potrdilo, da je bil registriran v seznamu članov NSDAP in kateremu so odkrili v Velikovcu spomenik za „zasluge", ki jih je baje imel za republiko Avstrijo, je v knjigi „Sieg in deutscher Nacht" med drugim zapisal „Weil wir aber ... nicht in der Lage waren Deutschland zu rufen, wir Österreich nicht sagen wollten, so wurde unser Kampfruf eben Kärnten ..."

Pritisk na koroške Slovence med obema vojnama je bil vsestranski, nacionalni, kulturni, politični, predvsem pa gospodarski. Predvsem zadnjega se nekateri takrat še niso zavedali.

Vendar je tudi še danes med nami dosti takih, ki gledajo narodnostno in socialno zatiranje ločeno.

Leta 1926 je bil v Berlinu ustanovljen poseben urad, ki je med drugim skrbel tudi za to, da so nemški priseljenci na Koroškem kupovali slovenske kmetije, ki so prišle na boben. V ta namen je omenjeni urad imel na razpolago veliko finančnih sredstev.

Od leta 1860 do 1971 se je iz dvojezičnega ozemlja izselilo mnogo prebivalstva. Kar v 22 občinah dvojezičnega ozemlja je število prebivalstva nazadovalo, povprečno za 16,3 odst. po občini:

okraj Šmohor — 4 občine
okraj Beljak — 3 občine
okraj Celovec — 8 občin
okraj Velikovec — 7 občin

Mnogo naših ljudi je moralo v preteklosti s trebuhom za kruhom. Tisti pa, ki so ostali doma, se niso mogli enakopravno razvijati. Šola, delovno mesto, oblasti — vsi so pomagali zapostavljati in ponemčevati Slovence.

2. svetovna vojna

Hitlerizem je zaplenil imetje slovenskih zadrug, prepovedal poučevanje slovenskega jezika ter prelepil Južno Koroško s plakati: „Kärntner sprich deutsch!"

Takrat se je naš človek prvič po kmečkih puntih uprl nemškemu „nadčloveku" in se skupaj s svobodoljubnimi narodi boril proti fašizmu za bolj enakopravno prihodnost. Vse to v pričakovanju, da bo v novi demokratični Avstriji našel tisto, kar so mu stoletja odrekali.

Za nič drugega niso dajali svoja mlada življenja svobodoljubni ljudje, kot za boljšo, lepšo prihodnost. Prav zaradi tega sem na začetku poudaril, da nobeno stvar ne smemo gledati in ocenjevati le z ene plati. Upoštevati moramo vse komponente. Kajti družbeno politični procesi so zelo prepleteni med seboj.

Po zlomu fašizma je nekaj časa vendar le kazalo, da bo nova Avstrija bolj izpolnjevala in spoštovala pravice koroških Slovencev. Takoj po podpisu ADP pa se je stara pesem nadaljevala:

— sledi ustanovitev KHD;
— razpustitev dvojezične šole;
— Slovencem, ki so bili izseljeni, so dajali smešno in minimalno odškodnino;
— ljudem, ki so se borili proti fašizmu, niso dajali istih kreditnih pogojev kot starim nacistom;
— sredstva Marshallovega plana so delili enostransko in nepravično;
— na področju pospeševanja živinoreje, rastlinske proizvodnje in pospeševanja razvoja gorskih kmetij, so bili Slovenci močno zapostavljeni — še več — s temi sredstvi so Slovence raznarodovali in marsikateri naš človek je zaradi pritiska in zaradi gospodov iz Celovca, Beljaka ali Velikovca postal najprej le manj zaveden, pozneje je odjavil otroka od dvojezičnega pouka, danes pa je proti dvojezičnim napisom.

Vsem je znano, da merodajni politični in gospodarski činitelji v deželi Koroški že nekaj let govorijo o tem, da je treba obmejne in podeželske kraje pospeševati. Leta 1960 je koroška deželna vlada sklenila ustanoviti družbo za pospeševanje razvojnih območij Koroške. To predvsem zaradi tega, ker podeželske občine niso imele veliko delovnih mest in so morali ljudje daleč potovati na delo.

Österreichische Raumordnungskonferenz je leta 1972 objavila študijo o gospodarstvu v obmejnih predelih. Med drugim študija kaže, da se je od leta 1961 do 1971 povečalo prebivalstvo v Avstriji povprečno za 5,4 odstotka, v obmejnih predelih pa le za 0,9 %. Pri nas pa se je število prebivalstva zmanjšalo zaradi izseljevanja.

Österreichische Raumordnungskonferenz je nadalje ugotovila, da je največ ljudi, ki se vozi vsak dan na delo (Pendler) v Avstriji, na Južnem Koroškem in sicer 34,28 %.

Poslanec HANREICH je pred nedavnim opozoril na to, da obmejne občine še vedno niso izboljšale gospodarske strukture.

— Brezposelnost je v zadnjih letih v teh občinah mnogo bolj narasla kot v notranjosti dežele.
— Mnoga tuja podjetja, ki so postavila tovarne v teh občinah, so to napravila zaradi tega, ker je tam več manjkvalificiranih delovnih ljudi in ker je treba tako delovno silo manj plačati.
— V prihodnje se bo moralo vedno več ljudi boriti prav v tistih krajih za delovna mesta, kjer se bodo možnosti zaposlitve še poslabšale.
— Večina novih delovnih mest je nastalo v Celovcu in Beljaku, ki sta gospodarsko že najbolj razvita.
— Mnoga podjetja so zmanjšala proizvodnjo in odpustila delavce npr. Zimmer, Neuner, Leitgeb).

Gledano iz stališča delovnih mest po občinah, ki so slej ko prej najbolj akutno vprašanje na Koroškem, še bolj pa na dvojezičnem ozemlju, je treba na osnovi te analize pribiti, da omenjeni program za pospeševanje razvojnih območij Koroške svojega cilja ni dosegel. To velja posebej za Ziljsko dolino, vzhodni del Roža in za celokupno območje velikovškega okraja.

Polom Mansholtovega plana v evropsko alpskem prostoru

Zaradi industrializacije je v Avstriji v zadnjih dveh desetletjih več kot 600 000 glavno poklicno v kmetijstvu zaposlenih zapustilo kmetijstvo. Okroglo 65 000 kmetijskih in gozdarskih obratov je v tem obdobju nehalo kmetovati.

Ta proces je pospeševalo še dejstvo, da so pri nas nekateri zaprisegali na Mansholtov plan, po katerem so le kmetije z več kot 50 ha obdelovalne zemlje še ekonomsko perspektivne. Mansholtov plan je v evropskem prostoru (tudi pri nas) povzročil, da se je veliko ljudi izselilo iz alpskih predelov. Posledice takega izseljevanja so predvsem propadanje kulturne pokrajine in nastajanje nenaseljenih ali redko naseljenih področij.

Danes je jasno, da je bila taka agrarna politika zgrešena. Zgrešena zaradi cele vrste vidikov. Kmetijski strokovnjaki so danes spoznali, da je evropskemu kmetijstvu polkmet nujno potreben. Polkmet pa potrebuje za svoj ekonomski obstoj primerno delovno mesto, ki je blizu kmetije. Prav na tem področju je bilo veliko zamujenega.

Alpski prostor bi lahko ostal zanimiv in funkcionalen le tedaj, če bodo gospodarske panoge kmetijstvo, gozdarstvo in turizem v takem medsebojnem odnosu, da se bodo med seboj dopolnjevale in izpopolnjevale tiste gospodarske, ekološke, socioekonomske in druge vrzeli, ki jih ena sama gospodarska panoga ne more.

Zaključek

Soglasno torej lahko ugotovimo, da so naši predniki pred 1. svetovno vojno dobro zastavili gospodarske temelje.

Prav tako smo si lahko enotni v tem, da smo po 1. svetovni vojni bili koroški Slovenci neprestano izpostavljeni:

— nacionalnemu
— političnemu
— socialnemu
— kulturnemu in
— gospodarskemu

pritisku s strani večinskega naroda. Predvsem pa s strani vodilnih političnih in gospodarskih struktur v večinskem narodu. Takim pritiskom smo koroški Slovenci izpostavljeni v podobnih ali novih oblikah še danes.

Največ uspehov v zgodovini smo Slovenci dosegli vedno tedaj, kadar smo se skupaj z naprednimi in demokratičnimi silami v naši deželi borili proti tistim, ki zavirajo demokratične družbene procese. Primer so:

— kmečki punti
— narodno osvobodilna borba
— borba proti ugotavljanju manjšine

Torej dogodki v preteklosti nas učijo, da moramo koroški Slovenci v bodoče graditi predvsem na solidarnosti z nemško-govorečimi demokrati. Zadnji politični dogodki v zvezi z akcijami proti ugotavljanju manjšine nam kažejo, da so demokratične sile prisotne skoraj v vseh političnih taborih v Avstriji.

Na gospodarskem področju pa bomo morali poiskati koroški Slovenci nove organizacijske oblike sodelovanja in povezovanja v vseh gospodarskih panogah. Samo tako bomo iz te faze gospodarskih dogajanj izstopili kot tisti, ki smo pravilno ocenjevali gospodarske tokove.

Predvsem pa moramo koroški Slovenci postati borbeno-demokratična narodnostna skupnost, ki jo bodo morali avstrijski politiki v bodoče bolj upoštevati kot doslej.

Odprto pismo

Naprošeni smo bili, da tudi v našem listu objavimo naslednje pismo, naslovljeno na gosposvetskega „župnika" Mucherja.

Sehr geehrter Herr Pfarrer Mucher!

In der VZ vom 30. April 1976 „beantworten" Sie meinen Artikel vom 23. 4. 1976. Daß Sie auf meine Fragen und Vorwürfe bis auf einen Punkt nicht eingehen werden, habe ich erwartet. Daraus darf ich schließen, daß Sie meine Kritik an Ihrer Person gelten lassen, was mir Antwort genug sein soll. Ihre „Beantwortung" war lediglich eine Wiederholung Ihrer Behauptungen und Pauschalverdächtigungen, gerichtet an die slowenische Seite. Da ich nicht Mucher heiße, will ich Ihre offenen und versteckten Fragen an mich selbstverständlich beantworten.

Ich habe Sie nicht gefragt, ob Ihre Hände „schon" zittern, sondern ich habe Sie gefragt, ob Ihre Hände nicht zittern, wenn Sie den Kelch halten, weil Sie dabei eigentlich Reue und Gewissensbisse überkommen müßten beim Gedanken, daß Sie mit der Art Ihrer „Beiträge" zur Minderheitenfrage nicht im Sinne der christlichen Lehre und auch nicht im Sinne der Kirche Kärntens und der Kirche allgemein handeln, wobei ich vor allem Ihre Wernberger „Predigt" und Ihren fragwürdigen Leserbrief vom 14. 4. 76 als Beispiel heranzog und nun auch Ihr Leserbrief vom 30. 4. 76 hier eingereiht werden kann! Da Sie meine Frage nach dem Zittern bewußt umfunktioniert haben, indem Sie sie auf Ihr Alter bezogen beantworteten (danach habe ich nicht gefragt), muß ich annehmen, daß Sie nicht in der Lage sind, aus welchen Gründen immer, auf gut verständliche Fragen einzugehen!

Was Greueltaten der Kommunisten, ob in Kambodscha oder sonst wo auf dieser Welt betrifft, so verurteile ich diese als Nicht-Kommunist ebenso scharf, wie Greueltaten faschistischer Diktaturen rund um den Erdball, welche Sie allerdings nicht erwähnen! Warum? Der von Ihnen angeführten Zahl von 600.000 ermordeten Nicht-Kommunisten in Kambodscha und 250.000 Jugoslawien-Deutschen (ein beachtlicher Teil wurde allerdings von Hitler heim ins Reich geholt), muß man gerechtigkeitshalber über 6,000.000 Juden und politisch Verfolgte, von den Nazis während der Zeit des „tausendjährigen Reiches" dem Tode zugeführt, gegenüberstellen. Das deutsche Herrenvolkregime war in seiner Art gegenüber Juden, politisch Andersdenkenden und anderwertig „minderem Gesindel" (so nannte man damals ja alles, was nicht rein-deutsch war), auch nicht gerade wählerisch, wobei es noch grausamere Methoden angewendet hat, als die von Ihnen erwähnte mit Hacken! Ich will aber mit dem Anführen der 6,000.000 Zivilisten der Hitler-Zeit keineswegs die von Ihnen in den Raum gestellten Totenzahlen herunterspielen, sofern es sich nicht um „Hausnummern" handelt, weil ich auch in diesem Fall nicht Mucher heiße, der es nicht versteht, daß Amnesty, „Links-Katholiken" und die ganze „linke" Welt wegen Ermordung der Zivilbevölkerung des Dorfes My Lai (Vietnam) durch amerikanische Soldaten, „aufheulten", also diese Tat verurteilten. Ich weiß nicht, Herr Pfarrer Mucher, ab welcher Zahl es Ihnen wichtig erscheint, Greueltaten, hervorgerufen durch Krieg, Politik, Rassen-, Nationalitäten- und Religionshaß, zu verurteilen und anzuprangern. Ich weiß auch nicht, warum sie nur die Taten der „Linken" und nicht auch die Taten der „Rechten" aufzählen. Doch darf ich Sie an das 5. Gebot Gottes erinnern, welches nicht erst ab einer bestimmten Anzahl und nicht nur für die „Linke" Gültigkeit hat!

Sie schreiben in Ihrem Leserbrief vom 30. 4. 76 weiters: „Was ich mit meinen Beiträgen bezwecke, fragt Guttenbrunner wißbegierig. Eben das für Südkärnten zu verhindern, daß nämlich die deutschen Südkärntnenr von deutschen Linkskatholiken zusammen mit frommen Vordergrund-Slowenen an das Messer und unter die Hacke der nicht frommen Hintergrund-Slowenen geliefert werden. Diese werden jederzeit, wie in Kambodscha (Anm. nach Mucher mit der Hacke) ihr Handwerk ausführen ..."

Sie unterschieben also Slowenen und Deutschen in Kärnten, daß sie Mitbürger im Lande „ans Messer und unter die Hacke" liefern werden. Ihre „Beiträge" zur Beruhigung und Annäherung der beiden Volksgruppen in Kärnten sind wirklich außerordentlich, weshalb man Ihnen unbedingt den nächsten Friedenspreis wegen besonderer Verdienste im Land Kärnten verleihen sollte.

Erfüllt die kirchlichen Stellen der Diözese nicht doch langsam zumindest ein Unbehagen, wenn schon nicht Entsetzen, ob der Ansichten und Einstellung ihres Mitbruders Mucher?

Herbert Guttenbrunner,
Köttmannsdorf/Kotmara vas

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

SOBOTA, 29. 5.: 6.00 Jutranja telovadba — 8.05 Družinski magazin — 9.00 V žarišču — 9.45 Zadovoljni z glasbo — 10.30 Lepa domovina — 11.05 Zeleni magazin — 13.00 Deželni razgledi — 13.30 Lepi glasovi, prijetne melodije — 14.00 Voščila — 15.00 Koroški roman — 15.30 Ura petja — 16.00 Servis — 17.10 Pisano sobotno popoldne — 18.00 Deželni razgledi — 20.05 Vašo številko, prosim! — 22.00 Poročila — 22.10 Šport — 22.20 Plesna glasba po naročilu — 0.00 Poročila.

NEDELJA, 30. 5.: 6.10 Igra na orgle — 8.15 Kaj je novega? — 9.45 Dunajski zajtrk z glasbo — 10.30 Radijska pravljica — 11.00 „Reci ja k Dunaju" — 13.00 Deželni razgledi — 13.15 Glasbeni desert — 14.30 Voščila — 16.00 Radijska igra — 17.05 Veselite se življenja — 18.00 Deželni razgledi — 18.30 Koroška za ljubitelje — 18.30 Koncert ljudske pesmi — 19.30 Mali večerni koncert — 20.05 Avstrijska rallye — 21.30 Satirični tedenski magazin — 22.00 Poročila in šport.

PONEDELJEK, 31. 5.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 8.05 Oddaja za starejše ljudi — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.30 Z zvenečo glasbo — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Radijska igra za otroke — 17.10 Kaj radi slišimo — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Melodija za vsaki letnik — 19.45 Orkester Frank Pleyer — 20.05 „Iščemo sa'gralca bridža" — 21.05 Lahko se smejite — 21.30 Udarec za udarcem — 22.00 Poročila in šport.

TOREK, 1. 6.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Dežela ob Dravi — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Živali, naši prijatelji in tovariši — 17.10 Ne zaničujte mi mojstrov — 17.52 Oddaja zbornice obrtnega gospodarstva — 18.00 Deželni razgledi — 19.45 Glasbena medigra — 20.05 Zveneča alpska dežela — 21.00 Stalno omizje kulturnih delavcev — 22.00 Poročila in šport.

SREDA, 2. 6.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 8.05 Ženski magazin — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Dunajska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.30 Na obisku pri koroških zborih — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Za potrošnike — 17.10 V dunajski kavarni — 17.52 Oddaja delavske zbornice — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 „Kjer se poje . . ." — 19.30 Za prijatelja planin — 20.05 Sreda zvečer v studiu Gornje Avstrije — 21.30 Kriminalka — 22.00 Poročila in šport.

ČETRTEK, 3. 6.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 8.05 Ženski magazin — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.45 Živa pokrajina — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Otroci delajo spored za otroke — 17.10 Operetne melodije — 17.52 Oddaja kmetijske zbornice — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Avstrijske pihalne godbe — 19.45 Glasbena medigra — 21.00 Brahms, Wolf, Mahler, Berg — njihovi sledovi na Koroškem — 22.00 Poročila in šport — 22.25 Študijski program ORF-a.

PETEK, 4. 6.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 8.05 Ženski magazin — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Zveneča Labotska dolina — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.45 Zabeleženo na koroških cestah — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.15 To je naše mnenje — 17.10 Za konec tedna — 17.52 Oddaja sindikalne zveze — 18.00 Deželni razgledi — 19.06 Robert Stolz dirigira — 19.45 Josef Straußove melodije — 20.05 Orkestrski koncert — 22.00 Poročila in šport.

OBIŠČITE
BERGOVO GALERIJO
V PLIBERKU

RADIO LJUBLJANA

SOBOTA, 29. 5.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pionirski tednik — 9.35 Kaj vam glasba pripoveduje — 11.03 Sedem dni na radiu — 12.40 Ob bistrem potoku — 14.10 S pesmijo in besedo po Jugoslaviji — 15.45 „Vrtiljak" — 17.05 Na poti v Colombo — 17.30 Gremo v kino — 18.15 Sobotni glasbeni omnibus — 19.40 Z Ljubljanskim jazz ansamblom — 20.00 Radijski radar — 21.15 Za prijetno razvedrilo — 21.30 Oddaja za naše izseljence — 23.05 S pesmijo in plesom v novi teden — 1.03 Zvoki iz naših krajev — 2.03 Glasbena skrinja — 3.03 Iz naše glasbene tvornosti — 4.03 Lahke note velikih orkestrov.

NEDELJA, 30. 5.: 8.07 Veseli tobogan — 9.05 Še pomnite, tovariši . . . — 10.00 Koncert iz naših krajev — 11.20 Voščila — 13.20 Nedeljska reportaža — 14.05 Nedeljsko popoldne — 6.00 Radijska igra — 19.40 Glasbene razglednice — 20.00 V nedeljo zvečer — 22.20 Skupni program JRT — 23.15 V lučeh semaforjev.

PONEDELJEK, 31. 5.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.08 Glasbena matineja — 9.05 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.40 Slovenske ljudske pesmi v priredbah — 11.03 Za vsakogar nekaj — 12.40 Pihalne godbe na koncertnem odru — 14.05 Pojo amaterski zbori — 14.30 Voščila — 15.45 „Vrtiljak" — 16.45 Z Zabavnim orkestrom RTV Ljubljana — 18.25 Zvočni signali —19.40 Z ansamblom Borisa Kovačiča — 20.00 Če bi globus zaigral — 20.30 Operni koncert — 22.20 Popevke iz jugoslovanskih studiev — 23.15 Za ljubitelje jazza.

TOREK, 1. 6.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.08 Glasbena matineja — 9.05 Radijska šola — 9.30 Iz glasbenih šol — 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? — 11.03 Promenadni koncert — 12.40 Po domače — 14.05 Skladbe za mladino — 14.40 Na poti s kitaro — 15.45 „Vrtiljak" — 17.05 Studio ob 17.00 — 18.00 Koncert po željah poslušalcev — 19.40 Z ansamblom Jožeta Privška — 20.00 Slovenska zemlja v pesmi in besedi — 20.30 Radijska igra — 21.25 Zvočne kaskade — 22.20 Pota jugoslovanske glasbe — 23.15 Popevke se vrstijo.

SREDA, 2. 6.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.08 Glasbena matineja — 9.05 Za mlade radovedneže — 9.25 Zapojmo pesem — 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? — 12.40 Pihalne godbe na koncertnem odru — 14.05 Ob izvirih ljudske glasbe — 14.30 Voščila — 15.45 „Loto vrtiljak" — 17.05 Studio ob 17.00 — 18.25 Poje sopranistka Vilma Bukovec — 19.40 Z ansamblom Milana Ferleža — 20.00 Koncert iz našega studia — 22.20 S festivalov jazza — 23.15 Jugoslovanski pevci zabavne glasbe.

ČETRTEK, 3. 6.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.08 Glasbena matineja — 9.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.30 Slovenska zborovska glasba — 11.03 Uganite, pa vam zaigramo po želji — 12.40 Od vasi do vasi — 14.05 Kaj radi poslušajo — 15.45 „Vrtiljak" — 17.05 Studio ob 17.00 — 18.00 Popoldanski koncert — 19.40 Z ansamblom Atija Sossa — 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Literarni večer — 21.40 Lepe melodije — 22.20 Slovenska instrumentalna glasba — 23.15 Paleta popevk in plesnih ritmov.

PETEK, 4. 6.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.08 Glasbena matineja — 9.25 Jugoslovanska narodna glasba — 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? — 12.40 S pihalnimi godbami — 14.05 Mladina poje — 14.30 Voščila — 15.45 „Vrtiljak" — 16.45 Z ansamblom Mojmira Sepeta — 17.05 Studio ob 17.00 — 18.00 Besedo imajo domači glasbeni umetniki — 19.40 S Fanti treh dolin — 20.00 Slovenska popevka 76 — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.20 Besede in zvoki iz logov domačih — 23.05 Literarni nokturno — 23.15 Jazz pred polnočjo — 00.05 Ples do enih — 1.03 Melodije na našem valu — 2.03 Koncert po polnoči — 3.03 Majhni ansambli na tekočem traku — 4.03 Paleta akordov.

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

SOBOTA, 29. 5.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 30. 5.: 7.05 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 31. 5.: 13.45 Celovški radijski dnevnik — Ljudske viže — Dr. A. Feinig: Hišna, ledinska in krajevna imena.

TOREK, 1. 6.: 9.30 Dežela ob Dravi — 13.45 Celovški radijski dnevnik — Šport — dr. P. Apovnik: Pravni nasveti za vsakogar.

SREDA, 2. 6.: 13.45 Celovški radijski dnevnik — Rekli so . . .

ČETRTEK, 3. 6.: 13.45 Celovški radijski dnevnik — Družinski magazin.

PETEK, 4. 6.: 9.15 Slovenska šolska oddaja — 13.45 Celovški radijski dnevnik — Iz kulturnega življenja koroških Slovencev.

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 29. 5.: 15.30 Donavski brodar — 17.00 Kao rokodelči z nami? — 17.30 Black Beauty — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 17.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.55 Šport — 20.15 Glasba je adut — 21.50 Šport — 22.10 Transport zlata skozi Arizono — 23.40 Poročila.

NEDELJA, 30. 5.: 15.15 Kapitan Nemo — 17.00 Živalski leksikon — 17.30 Viki in močni možje — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Veselje ob glasbi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.50 Šport — 20.15 Notrdamski zvonar — 22.00 Poročila in šport.

Ponedeljek, 31. 5.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Govoriti in pustiti govoriti — 10.00 Devica orleanska — 10.30 Donavski brodar — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 V kraljestvu divjih živali — 18.25 Mi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 20.50 Akcija v Manhattanu — 21.35 Poročila in šport.

TOREK, 1. 6.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Kemija — 10.00 Elektronske reakcije — 10.30 Transport zlata skozi Arizono — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Don Camillo in Peppone — 17.25 Mi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Gost pri . . . — 20.15 Kaj sem jaz? — 21.05 Politična dokumentacija — 21.50 Kmetje.

SREDA, 2. 6.: 9.00 Oddaja z miško — 9.30 Kmetijstvo danes — 10.00 To je Pariz — 10.30 Gospod, vi ste vdova — 17.00 Šopek vrtnic — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Papermoon — 18.25 Mi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Hiša v Montevideu — 21.45 Poročila in šport.

ČETRTEK, 3. 6.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Marketing — 10.00 Kaj bi lahko postal — 10.30 Hiša v Montevideu — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Follyfootova farma — 18.25 Mi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 200 let Burgteatra — 22.05 Peter Voss, tat milijonov — 22,55 Poročila in šport.

PETEK, 4. 6.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Cerkvena glasba danes — 10.00 Barok — 10.30 Meje ljubezni — 17.30 Za predšolske otroke — 18.00 Televizijska kuhinja — 18.25 Mi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Mali portret — 20.15 Oddaja XY — 21.20 Kot pesek ob morju — 22.20 Tako potujemo in se imamo radi.

AVSTRIJA 2

SOBOTA, 29. 5.: 17.15 Bodimo fini, ostanimo skupaj — 18.00 Brez nagobčnika — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Koristna močvirja — 19.50 Galerija — 20.15 V boljših krogih — 21.50 Veliko izzivanje.

NEDELJA, 30. 5.: 17.00 Politična dokumentacija — 18.00 Popscope — 18.30 Go west — 20.00 Enciklopedija — 20.15 Prizma — 21.45 Orientacija.

PONEDELJEK, 31. 5.: 17.25 Elektronske reakcije — 17.55 Kemija — 18.25 Angleščina za začetnike — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Iz skrinje futurologije — 19.30 Poslužite se priložnosti, gospod Mensah — 20.00 Kmetje (12) — 20.50 Prost vstop — 21.35 Čas v sliki — 22.10 London — tri leta po atomski vojni.

TOREK, 1. 6.: 17.25 To je Pariz — 17.55 Kmetijstvo danes — 18.25 Angleščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Kako se premikamo — 19.50 Reka ognja — 20.00 Junior Bonner — 21.40 Čas v sliki in kultura.

SREDA, 2. 6.: 17.25 Kaj bi lahko postal? — 17.55 Marketing — 18.25 Francoščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Odprava pred hišna vrata — 19.45 Možje brez živcev — 20.00 Teleobektiv — 20.45 Bourbon Street — 21.35 Čas v sliki in kultura — 22.10 Quentin Durward.

ČETRTEK, 3. 6.: 17.25 Barok — 17.55 Cerkvena glasba danes — 18.25 Ruščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Flamengotrikot — 19.50 Črno gledališče — 20.00 Meje ljubezni — 21.15 Čas v sliki in kultura.

PETEK, 4. 6.: 17.25 Kemične reakcije — 17.55 Govoriti in pustiti govoriti — 18.25 Nemščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 London — nastanek mesta — 20.00 Nebo danes — 21.00 Nova — 21.20 Trailer — 22.40 High Chapparal.

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 29. 5.: 9.30 Šolska oddaja — 15.55 Nogomet — 1805 Obzornik — 17.25 Veliki raziskovalci — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski zunanjepolitični komentar — 20.00 TV žehtnik — 20.40 Celovečerni film — 22.30 Kronika festivalov JRT — 23.00 625.

NEDELJA, 30. 5.: 8.55 Poročila — 9.00 Za nedeljsko dobro jutro — 9.30 625 — 10.00 Bitka za ranjence — 10.45 Otroška matineja — 11.30 Kmetijska oddaja — 12.15 Poročila — Nedeljsko popoldne — 18.45 Otvoritev proge Beograd—Bar — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski gospodarski komentar — 20.05 Festival JRT 76 — 21.30 Športni pregled.

PONEDELJEK, 31. 5.: 8.10 Šolska oddaja — 17.10 Zgodbe po poluhcu — 17.25 Zasebna življenja — 17.50 Obzornik — 18.10 Potapljanje z akvalungami — 18.45 Mladi za mlade — 19.30 Dnevnik — 20.00 Služkinja — gospodarica — 20.50 Kulturne diagonale — 21.40 Mozaik kratkega filma: Okno — 21.55 Dnevnik.

TOREK, 1. 6.: 17.10 Vrtec na obisku — 17.25 Uganka silverkronskega gradu — 18.00 Obzornik — 18.15 Ne prezrite — 18.45 Narodna glasba — 19.30 Dnevnik — 20.00 Mednarodna obzorja — 20.55 Mračna reka — 22.15 Dnevnik.

SREDA, 2. 6.: 17.00 Leteči vrtnar — 17.15 Pionirji fotografije — 17.45 Obzornik — 18.00 Od zore do mraka — 18.35 Vladimir Nazor — življenje in delo — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna: Vohljač — 22.15 Majhne skrivnosti velikih mojstrov kuhinje — 22.20 Dnevnik — 22.35 Maniature.

ČETRTEK, 3. 6.: 15.40 Nogomet — 17.35 Neven — 18.05 Obzornik — 18.25 Okrogla miza — 19.30 Dnevnik — 20.00 Puccini — 21.05 Kam in kako na oddih — 21.15 Četrtkovi razgledi — 21.45 Dnevnik — 22.00 Glasbeni magazin.

PETEK, 4. 6.: 17.10 Križem kražem — 17.20 Pisani svet — 17.55 Obzornik — 18.10 Ansambel J. Burnika — 18.45 Vprezi strelo, optoelektronika — 18.30 Dnevnik — 19.55 Tedenski notranjepolitični komentar — 20.05 Jubilej — 20.50 Človek brez meja — 21.25 Helena, sodobna žena — 22.15 Dnevnik — 22.45 Balkansko prvenstvo v boksu

ŠPORTNI SLOVENSKI vestnik ŠPORTNI SLOVENSKI vestnik

Po šestem zaletu prvak

Z zmago 2:1 nad najhujšim tekmecem Porečami si je Slovenski atletski klub preteklo nedeljo po vsej verjetnosti že predčasno zasigural mojstrsko mesto v 2. koroškem E razredu. Na sporedu nogometnega prvenstva so sicer še tri prvenstvene tekme, vendar je treba računati, da bo SAK odpravil tudi z nasprotniki, ki se nahajajo v zadnji tretjini lestvice. Po petletnem boju za vstop v višji prvi razred, bi bilo letošnje 1. mesto ob koncu nogometnega prvenstva velika nagrada in hkrati veliko priznanje za nogometaše Slovenskega atletskega kluba, ki se po stalnih izpadih s strani nešportnega občinstva večinskega naroda in štirim osmoljenim nazivom vicemojstra zaporedoma le niso dali „premagati". Kljub notranjim težavam v klubu samem in že omenjenim pritiskom od zunaj so bili fantje zvesti Slovenskemu atletskemu klubu in se z nepopisno voljo, ko ni bilo več izgledov, borili za točke, ki bodo naposled pomenile vstop v kvalitetnejšo skupino nogometnih enajsteric na Koroškem.

Nepopisno je bilo potemtakem tudi veselje tako med igralci kot med gledalci, ko je v nedeljo padel še zadnji resnejši kandidat za prvo mesto v končnem obračunu. Pa od vsega začetka niti ni kazalo, da bo SAK zapustil kot zmagovalec nogometno igrišče. Dobri Porečani so namreč do 75. minute vodili z golom, ki je padel v prvem polčasu po napaki v obrambi. Stalni napadi v drugem polčasu pa so naposled vodili do izenačenja in do zmage. Najprej je Hanzi Wieser ukanil nasprotnikovega vratarja s silovitim udarcem z glavo, tik pred koncem pa je po Pandlovem prostem strelu poskrbel za vodstvo Peter Waldhauser, ki je tolikokrat poprej s svojimi prostimi streli ogrožal nasprotnikova vrata, a se je zdel vratar docela nepremagljiv.

Okoli 500 gledalcev je vsekakor v nedeljo doživljalo vse privlačnosti nogometne tekme: hitrost, borbenost, razočaranje, obupanje, resignacijo in naposled presenečenje in veliko zmagoslavje.

Poleg celotne ekipe Slovenskega atletskega kluba je treba pozitivno omeniti sodnika Voigta, ki je odločilno tekmo dobro sodil, in pa tudi nasprotnika iz Poreč, ki je poraz prenašal s priznanjem Slovenskemu atletskemu klubu.

V nedeljo 30. maja vsi na nogometno tekmo
SAK — ŠT. JANŽ
ob 10. uri dopoldne v Št. Janžu v Rožu.

Vrstni red prvih pet v lestvici je sledeči: 1. Slovenski atletski klub 54:16, 35 točk, 2. Hörtendorf 43:21, 30 točk, 3. Poreče 52:26, 29 točk, 4. Škofji dvor 34:18, 28 točk in 5. Sele 42:24, 24 točk.

Rezultati ostalih tekem: Sele — Škofji dvor 2:2 (2:2), gole sta dosegla Peter Olip in Florijan Dovjak, tekma je bila izenačena; Pokrče — Št. Janž 0:0; Teholca — HSV 0:2; Hörtendorf — Kriva Vrba 3:1; Galicija — Gospa sveta 2:2.

Prvo mesto tudi za mladince Slovenskega atletskega kluba

V stopinje svojih vzornih igralcev iz prvega moštva so v nedeljo stopili tudi mladinci Slovenskega atletskega kluba. Z zmago 6:1 nad najhujšim tekmecem mladinsko ekipo iz Blatograda so si mladinci Slovenskega atletskega kluba zasigurali tekmo pred koncem nogometnega prvenstva prvo mesto v lestvici.

Določeni finalisti za evropsko prvenstvo v nogometu

Preteklo soboto so bile na sporedu četrtfinalne tekme evropskega nogometnega prvenstva. V središču pozornosti sta stali tekmi med Walesom in Jugoslavijo ter Nemčijo in Španijo. V Cardiffu je jugoslovanska nogometna reprezentanca iztržila remi 1:1 in se tako uvrstila v polfinale evropskega nogometnega prvenstva. Prva tekma med Jugoslavijo in Walesom se je v Beogradu končala 2:0. S skupnim rezultatom 3:1 si je Jugoslavija zasigurala tudi vlogo prireditelja finalnega turnirja, ki bo na sporedu v času od 16. do 20. junija v Zagrebu in Beogradu.

Za finale so se kvalificirali še Nemčija (2:0 nad Španijo) Češkoslovaška (2:2 s Sovjetsko zvezo) in Nizozemska (2:1 nad Belgijo). Za finale v Zagrebu oziroma v Beogradu je žreb določil naslednje pare: Jugoslavija — Nemčija, Češkoslovaška — Nizozemska.

V Tržiču za „Nagrado Slovenije"

13. junija se bodo na znani krožni progi za motokros v Podljubelju ponovno zbrali najboljši motokrosisti sveta, da se pomerijo v velikem mednarodnem tekmovanju v motokrosu v razredu do 250 ccm za „Nagrado Slovenije". Mednarodna motociklistična zveza FIM tokrat Podljubelju oziroma prireditelju Avto moto društvu Tržič ni podelila dirko, ki bi štela za svetovno prvenstvo, vendar pričakuje prireditelj kljub temu izredno kvalitetno mednarodno udeležbo. Do sedaj je prijavljenih 27 dirkačev iz 12 evropskih držav, poleg inozemcev pa bo tekmovalo tudi 10 do 12 jugoslovanskih dirkačev z državnim prvakom in stalnim tekmovalcem v Launsdorfu Lenom Šoštarićem na čelu. V Podljubelju bodo nastopili vsi asi iz Češkoslovaške, Sovjetske zveze in Belgije, tako da veljajo tekmovalci teh držav za favorite. Med prijavami sta tudi najboljša Avstrijca (Leitgeb, Lerner) ki sta na svetovnoprvenstvenih dirkah osvojila že marsikatero točko.

V okvirni program velike mednarodne prireditve v motokrosu bo štel tudi tek za „Memorial Lada Košička". Tekmovali bodo najboljši jugoslovanski motokrosisti, dirka s 125 ccm motorji pa bo IV. dirka za državno prvenstvo.

Obe športni prireditvi sodita v okvir praznovanja 50-letnega jubileja avto moto športa v Tržiču. Ob zlatem jubileju bo organizacijski odbor pripravil spominski almanah, v katerem bodo opisane vse zanimivosti prireditev od leta 1926, ko so bile organizirane prve gorske dirke na Ljubelju, pa do današnjih dni.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.